

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра історії

Кваліфікаційна робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: «Громадянська війна 1861–1865 рр. в історичній пам’яті на Півдні
США»

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальності:

032 «Історія та археологія»

Освітньої програми:

«Історія та археологія»

Шокур Діана Ігорівна

Науковий керівник Гломозда К. Ю.,

кандидат історичних наук, доцент

Рецензент Осмоловський С. О.

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« _____ » _____ 2020 р.

Київ -2020

Зміст:

Вступ.....	3
1. Історична пам'ять в США.....	7
2. Громадянська війна: наратив і локальна історична пам'ять південних штатів.....	18
2.1. Громадянська війна.....	18
2.2. Локальна пам'ять.....	29
3. Конфліктність історичної пам'яті Півдня.....	38
3.1. Південь.....	38
3.2. Конфліктність пам'ятників.....	42
3.3. Ставлення носіїв історичної пам'яті до меморіалів Конфедерації.....	60
Висновки.....	66
Використані джерела та література.....	68
Додатки.....	74

Вступ.

Дослідженню громадянської війни 1865 – 1867 років в США приділяється дуже багато уваги, зважаючи на те, що ця війна значно вплинула на формування майбутнього образу країни, ідентифікації її громадян. Історична пам'ять про громадянську війну мала декілька фаз формування, на які впливала культурна, економічна і політична ситуація всередині США. Наратив, створений для громадянської війни, тим не менш, різниться в залежності від того, яку історію приймає окремий штат і, як на цих територіях трактуються передумови, наслідки і хід військових дій. Південь, як називають штати, які безпосередньо відділилися від Сполучених штатів і утворили конфедеративну республіку, протягом 150 років формує особливу історичну пам'ять про події 1865 – 1867 років.

Більш того, історична пам'ять на Півдні США має багато особливих символів, а саме велику кількість монументів і меморіалів, присвячених героям Конфедерації, лідерам, офіцерам, солдатам. З цього і можна і визначити **актуальність** моєї роботи, бо в сучасному американському суспільстві створена південна історична пам'ять про громадянську війну і її меморіали піддаються питанню. З 2015 року можна вбачати нові хвилі спроб прибрати монументи і символи Конфедерації з вулиць міст південних штатів, що провокує конфлікт між захисниками пам'яті, а, також, наукові і політичні дискусії з цього питання.

Метою моєї кваліфікаційної роботи є дослідження формування історичної пам'яті про громадянську війну на Півдні США і зміни ставлення до створених в процесі цього формування монументів солдатам і історичним постатям громадянської війни, протягом періоду політизації символів Конфедерації.

Для того, щоб досягти визначеної мети, робота передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати методологію формування історичної пам'яті та порівняти її з формуванням історичної пам'яті в США;
- дослідити особливості існуючого наративу і історичної локальної пам'яті про причини громадянської війни, визначивши дійсну роль рабовласництва у протистоянні Півночі і Півдня;
- визначити, що таке Південь США і проаналізувати конфліктність існування пам'ятників Конфедерації, дізнавшись про те, як історична пам'ять про громадянську війну і поставлені монументи в південних штатах сприймаються у XXI столітті.

Об'єктом мого дослідження є історична пам'ять про громадянську війну в південних штатах.

Предметом роботи є процес формування історичної пам'яті про громадянську війну, а саме створення меморіалів, присвячених історичним постатям Конфедерації на Півдні США, зважаючи на південний наратив, місця пам'яті і конфліктність сприйняття монументів, присвячених солдатам, офіцерам і лідерам Конфедерації.

Хронологічними межами роботи можна назвати весь період формування історичної пам'яті про громадянську війну і встановлення пам'ятників (1861 – 2020 роки), більше уваги приділено періоду переосмислення символів Конфедерації в південних штатах, що охоплює 2015 – 2020 роки.

Територіальні рамки дослідження охоплюють Південь США, а отже, лише ті штати, які увійшли до Конфедерації і боролися за відділення від США протягом 1861 – 1865 років.

Методологічна база поєднує загальнонаукові принципи аналізу та синтезу, історико-порівняльний метод.

Використана в роботі **література** представлена роботами з методології історичної пам'яті, з цих праць варто виділити класичні твори П'єра Нора¹, Жака Ле Гофа², Алейди Ассман³, Джея Вінтера⁴. Для написання була використана історіософська праця Рікера⁵, яка розглядає пам'ять, історію і їхню взаємодію. Інформація була взята з праць американських істориків і соціологів Левена⁶ і Вудворда⁷ для характеристики історичної пам'яті в США і особливостей південного наративу. Також мною були використані праці по історії громадянської війни в США 1861 – 1865 років, які досліджують наратив, ставлення Півночі і Півдня до існування рабства, а також, які описують історичний хід війни. Мною були опрацьовані статті Олени Бетлій⁸ і Фредерика Тернера⁹, які я використовую для пояснення територіально розділення Півдня і Півночі США.

Джерелами для кваліфікаційної роботи є американські новинні репортажі з 2015 – 2018 років, які містять в собі різні дискусії і рефлексії політиків, істориків і громадян Півдня США, щодо знесення чи перенесення пам'ятників Конфедерації. Також джерелом стає проведене мною опитування серед чотирьох мешканців південних штатів, які розповідають про сучасне формування історичної пам'яті на Півдні і своє особисте ставлення до конфлікту навколо пам'ятників Конфедерації.

¹ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 39 – 50.

² Ле Гофф Ж. История и память. – Москва, 2013. – С. 5 – 14.

³ Ассман. А. Длинная тень прошлого: Мемориальная культура и историческая политика. – Москва, 2014. – С. 16 – 31.

⁴ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 1 – 25.

⁵ Рикер П. Память, история, забвение. – Москва, 2004. – С. 533 – 546.

⁶ Loewen J. Lies Across America. What Our Historic Sites Gwt Wrong. – New York, 1999. – P. 1 – 20.

⁷ Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 3 – 25.

⁸ Бетлій О. Історик на позовах із простором, або чи можлива синхронізована історія // УГО. – 2012. – Вип. 16-17. – С. 132 – 151.

⁹ Тернер Ф. Д. Значення фронтиру для американської історії // Україна модерна. – 2011. – № 18. – С. 11 – 46.

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури й додатків.

1. Історична пам'ять в США.

Минуле це незвичайне джерело інформації, його ресурсами користуються не лише гуманітарні, а й природні, точні науки і в своєму різнобічному вигляді воно дає вченим доторкнутися до історії і пам'яті. Звичайно ж, пам'ять і історія не є синонімами, хоча обидва ці терміни черпають свій початок саме з минулого. Постанова громадянського суспільства та утвердження національних історій у багатьох країнах сприяли проникненню історії та пам'яті в уми своїх громадян, одночасно малюючи і стираючи грань між цими поняттями. Сьогодні ж, пам'ять, навіть в більшій мірі, ніж історія, впливає на постанову національного наративу країн. Також вона впливає на усвідомлення громадянами, носіями пам'яті, свого спадку, історії, що дозволяє визначати своє значення, як окремої спільноти в світовому суспільстві.

В контексті дослідження історичної пам'яті і розуміння її терміну, історику може допомогти розмірковування Поля Рікера, зважаючи на те, що його історіософія безпосередньо пов'язана з розумінням місця пам'яті в контексті історичного знання. Філософ в своїй праці «Пам'ять, історія, забуття» розмірковує над тим, яке місце пам'ять, та нові студії пам'яті займають в області історичного дослідження і наративу, висуваючи дві альтернативи¹⁰:

- 1) історична пам'ять, як доповнення до історії,
- 2) пам'ять, як окреме, навантажене історією.

У першому випадку, Рікер розмірковує про намагання істориків пояснити пам'ять, як окрему ділянку, важливий джерельний ресурс історії, який є невід'ємною частиною науки про минуле, певною додатковою дисципліною історії. У другому випадку, пам'ять, яка номінально існує за

¹⁰ Рікер П. Память, история, забвение. – Москва, 2004. – С. 533 – 546.

межами історії, лише може набувати форм історичності, виступаючи у різноманітних культурних формах. Автор використовує для пояснення цих альтернатив терміни «створення культу пам'ятання» і «колективна пам'ять»¹¹. Виходячи з цього, можна розрізнати поняття самої історичної пам'яті і політики пам'яті, яка в сучасному суспільстві створюється, переважно, в контексті національного наративу, політики щодо побудови і знесення особливих меморіалів, що впливає на формування історичної пам'яті в середині країни і окремих штатів. Наприклад, ранні споруджені пам'ятники громадянської війни на Півдні, і розгалуження меморіальних місць Об'єднаними Дочками Конфедерації з 20-х років XX століття, мають особливу характеристику колективної пам'яті Проте, вони, зі зміною історичної пам'яті в країні, починають отримувати негативну конотацію.

В цілому, американське суспільство не стане винятком у своєму формуванні історичної пам'яті через формування ідентичності, більш того, ідеї і сприйняття пам'яті та історії грають там надзвичайну роль, в особливості, у зв'язку з тим, що Сполучені Штати є унікальною моделлю формування національності, переважно через те, що територія стала «Батьківщиною» і «Домівкою» для багатонаціональних груп. Різноманітність етносу і багатомовний простір вимагають консолідації, до певної міри, а тому, історія і її «уроки» є важливою складовою частиною такого об'єднання.

Громадянська війна 1861 – 1865 років стала одною з найбільш пам'ятних військових, так і в цілому, історичних подій тяглості існування Американської держави. Багато в чому вона вплинула на її образ у світовій історії, так само як і, безсумнівно, на ідею американської нації і її значення. Ця війна підкреслила кризу країни, передусім суспільства, і звернула увагу спільнот на аморальність рабовласництва. Аналізуючи вплив історії та пам'яті в цьому розділі, я б хотіла детальніше розглянути роль історії, як

¹¹ Рикер П. Память, история, забвение. – Москва, 2004. – С. 538.

каталізатора потреби в створенні пам'яті саме про Громадянську війну, яка, по суті, не вписується в хронологічні рамки Студій пам'яті ХХ століття.

Про ідеї сприйняття історії, пам'яті і місць пам'яті Американським суспільством досить розлого пише Джеймс Левен¹². Варто позначити, що в цьому випадку, кажучи про «місця пам'яті», я користуюся терміном, який розробив П'єр Нора¹³ в своїй класичній праці «Франція-Пам'ять», що передбачає уявлення місця пам'яті не тільки як матеріального об'єкту. Це важливо, адже, наприклад, Алейда Ассман¹⁴ пропонує схожу концепцію «пам'ять місця», але орієнтується переважно на географічні межі, що склалися в минулому, не допускаючи, що місце пам'яті може нести тільки символічний сенс і не втілюватися на певній території. Проте, ідея Ассман буде більш корисна для аналізу вже існуючих меморіалів. П'єр Нора пише про місця пам'яті, не уявляючи саме історичний маєток, музей або пам'ятник, він бачить цей термін більше символічним, а не матеріальним, це в деякій мірі абстрактний образ «кристалізації»¹⁵ пам'яті, де абстракція має досить широкий спектр варіацій.

З прочитанням роботи П'єра Нора, приходить усвідомлення того, що місця пам'яті далеко не завжди передбачають матеріальність досліджуваного сліду пам'яті, яке суспільство створює собі, часто вже слідуючи своїм сприйняттям, а не оригінальним почуттям від свого досвіду пережитого. Більш того, Нора впевнений, що місця пам'яті починають створюватися і нести свій символічний контекст тільки в тих випадках, коли зникає пам'ять соціальних груп, коли вона переходить в історичну площину. З цього, так само, впливає цікава думка про те, що пам'ять насправді не існує для нас, адже якби вона існувала, то сприймалася б по-іншому і не несла стільки

¹² Loewen J. Lies Across America. What Our Historic Sites Gwt Wrong. – New York, 1999. – P. 19 – 20.

¹³ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 39 – 50.

¹⁴ Ассман. А. Длинная тень прошлого: Мемориальная культура и историческая политика. – Москва, 2014. – С. 16 – 31.

¹⁵ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 17.

інформації¹⁶. Це можна рефлектувати на пам'ять Конфедерації, бо існування цієї держави, як і її захисників вже в минулому.

Думаю, тут автор загострює нашу увагу на те, що пам'ять не може залишатися з нами назавжди. Можливість існування законів і закономірностей в науках гуманітарних, в так званих, науках духу¹⁷, іноді здаються настільки ж можливими, як у випадках наук природи адже, як пам'ять старших людей з часом залишає їх голови, в зв'язку зі зношуванням і відмиранням клітин мозку, так і пам'ять стирається з лиця суспільства в контексті історичної пам'яті, в залежності від зникнення соціальних структур чи їх перетворення.

Нора використовує сильні, насичені емоціями слова: «глобалізація, демократизація, соціальне нівелювання, медіатизація»¹⁸. Всі вони покликані позначати зміну в структурі соціального розмежування і переписувати пам'ять. Так само, імперіалізм і його наслідки, на думку автора¹⁹, здатні змінювати історичну пам'ять, одночасно пробуджувати нації від їхнього сну. Варто зазначити, що цікавим в поясненні впливів імперіалізму є те, що Нора приписує малим народам особливий багатий капітал пам'яті, але бідний капітал історії²⁰. Звичайно, з сучасними країнами картина співвідношення змінюється. З такого невеликого відступу в методологію, ми можемо побачити, що історія і пам'ять існують в досить схожому становищі, де місця пам'яті швидше передбачають не відповідь історикам на поставлені запитання, а показують відповідь, щоб потім вже порушити інші питання.

Важливо розуміти місця пам'яті це не тільки вивчення пам'яток, адже місце пам'яті не обов'язково повинно мати фізичне втілення, але це повноцінна частина історичного дослідження, якій, для того щоб існувати,

¹⁶ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 17 – 18.

¹⁷ Дильтей В. Постоение исторического мира в науках о духе // Дильтей В. Собрание сочинений: в 6 т. – Т. 3. – Москва, 2004. – С. 239 – 251.

¹⁸ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 17 – 18.

¹⁹ Там само. – С. 18.

²⁰ Там само. – С. 18.

потрібен тільки суб'єктивний контекст. Він, зазвичай, викликає певні почуття у членів суспільства. За допомогою такого контексту історик може інтерпретувати можливі наслідки, які несе за собою історичний факт, тим самим, надаючи письмовим джерелами живий сенс. Таке зіставлення, звичайно, може виявитися проблемним, але варто зауважити, що термін історична пам'ять більш підходить для симбіозу з історією XIX-XXI століть, її досить складно проводити в більш глибокі епохи, з яких історики отримують і аналізують письмові джерела.

Продовжуючи використання методології з роботи П'єра Нора, щоб сформулювати уявлення про різні фактори виникнення інтересу до пам'яті та утвердження її студій, можна додати, що в його роботі дається доволі цікава оцінка пам'яті в Сполучених штатах. Тому, характеризуючи суспільство в США, хочеться використати структуру, яку П'єр Нора пропонує для опису розвитку пам'яті у Франції.

У своїй невеликій роботі «Всесвітнє торжество пам'яті»²¹ він чітко виділяє другу половину XX сторіччя, як новий поштовх для історичної пам'яті в суспільстві. Звичайно ж, для отримання більш точного розуміння про ситуацію, що склалася на даний момент в суспільстві США, не буде достатньо лише порівняння, але зіставлення досвіду Франції допоможе мені зрозуміти унікальність формування пам'яті в Америці. Звичайно ж, моїм завданням не є сліпе прирівнювання досвіду, розвитку і аналізу пам'яті в таких різних суспільствах, як американське і французьке, але система здалася мені досить цікавим способом зображення шляху пам'яті.

У Франції все починається з нової організації пам'яті. Нора²² зауважує, що у 1975 році аграрне суспільство майже повністю змінюється з кінцем урбанізації, що впливає на те, що його досвід стає для Франції вже не

²¹ Нора П. Всемирное торжество памяти // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2 – 3 (40 – 41). – С. 48 – 59.

²² Там само. – С. 48.

сучасним, а минулим. Таким чином, він переходить в сферу історичної пам'яті. Важливо зауважити, що сам П'єр Нора характеризував суспільство США як таке, де завжди існує пам'ять²³. Так можна говорити про існування пам'яті перших колоністів, які, швидше за все, були носіями пам'яті європейських суспільств і що ця пам'ять сприяла консолідації.

Другою складовою успіху розвитку ідеї про суспільну пам'ять і спадщину в Франції була фундаментальна художня література. Зазвичай, такі твори фокусувалися на проблемі національного, зокрема в контексті Великої Французької революції і участі індивіда в громадському русі²⁴. На прикладі США можемо виділяти безліч американських письменників і поетів, які певним чином сформували спосіб, за допомогою якого американець розуміє себе і значення розвитку свого суспільства. Зважаючи на те, що метою цієї роботи не є дослідження літературних здобутків американської нації, можна виділити деякі твори, щоб надати читачеві приклад. Таким чином, згадуючи уроки зарубіжної літератури, я думаю, що варто виділити вірші Теодора Драйзера, що розповідають про американську людину, вони показували соціальну сторону розвитку минулого, так само, досить впливовими були роботи Стівена Крейна, які зображали соціальні проблеми в суспільстві і піднімали питання про військову історію. «Червоний знак перемоги»²⁵, наприклад, розповідала історію солдата Союзу, таким чином, формуючи для читачів образ доблесних захисників прав людини і справедливості.

Третій фактор для американського суспільства виглядає не особливо чинним, адже Нора говорить про те, що на суспільство вплинула зміна в католицькій церкві, коли службу почали вести не на латині, як це було прийнято ще з часів Середньовіччя, а французькою мовою. Так практики середньовіччя стали пам'яттю, незважаючи, що саме Середньовіччя давно

²³ Нора П. Франция-Память. – Санкт-Петербург, 1999. – С. 6 – 14.

²⁴ Нора П. Всемирное торжество памяти // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2 – 3 (40 – 41). – С. 49.

²⁵ The Red Badge of Courage // Wikipedia. – 2020. – May 10 / Електронний ресурс: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Red_Badge_of_Courage, відвідано: 17.05.2020.

минуло. Нора каже про те, що цей фактор Ле Гофф назвав «Дуже довгим Середньовіччям»²⁶. З огляду на те, що нація в Америці до сих пір має тенденції до формування і видозмін, варто так само відзначити, що на території США переважають носії різних мов і релігій, особливо це можна бачити на окремому прикладі кожного з штатів. У Південних штатах панує протестантизм, проте і тут зустрічаються різноманітні релігії. Адміністративний поділ країни не схожий на Францію і передбачає не тільки різні мови для діловодства, а й різні закони, політику проведення культурного та соціального життя в різних історичних контекстах. Можна додати, що неоднорідність колективної пам'яті, яка може відрізнятися в різних штатах, і формування своєї історичної пам'яті представниками окремих штатів, так само впливає на статус пам'яті по всій країні. Історія в цьому випадку подає людям маркери, якими вони можуть визначати свою спадщину, але вони часто не є ключовими. Більш того, варто зауважити, що в Америці досі існує, невидимий, на перший погляд, поділ суспільства на Південь і Північ, а також на Центр, Схід і Захід, в залежності від часового меридіану. Такий поділ, зокрема, притаманний багатьом державам, але у випадку історії США і формування історичної пам'яті про боротьбу Конфедератів і Союзу, цей конфліктний поділ набирає більш різких обрисів.

Четвертим фактором зміни в суспільстві і його усвідомленні своєї пам'яті Нора²⁷ називає обрання нового енергійного президента. Він пов'язує управління країною Валері Жіскар д'Естена з кінцем голліської традиції. Думаю, для американського суспільства передвиборчі змагання і зміна глави держави головним чином пробуджує ідеї про минуле. І важливі не тільки особливості політики, що проводиться новим обранцем, адже поведінка, оприлюднення курсу для країни, в цілому, пробуджують суспільну пам'ять, важливі погляди нового президента на національну спадщину і роль США на

²⁶ Нора П. Всемирное торжество памяти // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2 – 3 (40 – 41). – С.49.

²⁷ Там само. – С. 50.

світовій арені. Не важко помітити, що обрання Дональда Трампа вплинуло на пробудження і прагнення громадян відтворити образи пам'яті. Багато пропаганди навколо його персони каталізувало ідеї, як негативні, так і позитивні, що сприяє відродженню і навіть виявленню спорів всередині історії і пам'яті.

Обираючи роботи Джеймса Левена, як ресурсу інформації, перш за все, я послуговуюсь величезною популярністю примірників «Неправда, що розповів мені мій вчитель». Так варто зазначити, що саме ця робота була повторно перевидана у 2008 та у 2018 роках, що, певним чином, вказує на те, що висновки, які нам подає історик та соціолог, досі є цікавою та напрочуд актуальною темою, у дослідженні ролі історичної пам'яті і історичного наративу в американському суспільстві. Варто зазначити що, в своїх інформативних і критичних роботах автор приділяє багато часу проблемі сприйняття минулого. Вивчаючи це в контексті суспільства США, він сконцентрований саме на стані історії, навіть більше ніж пам'яті. Перша книга «Неправда, що розповів мені мій вчитель. Все, що американський підручник висвітлив не так» розповідає нам про вагомні, навіть кричущі, з точки зору наукових знань про минуле, недоліки підручників, зважаючи на те, що ці книги покликані сформувати у громадянина, нової частини американської нації, розуміння і судження про історію своєї країни, своєї спадщини і своєї культурної розвиненості, як політичної, дипломатичної так і художньої. Але автор з самого початку сіє зерно сумніву, це невпевненість в здатності підручника передати такий важливий для життя матеріал²⁸.

Друга книга «Неправда в Америці. Що наші історичні місця передають помилково» багато в чому пов'язує роль історії та пам'яті, адже надає нам інформацію про місця пам'яті. По суті, ця книга американського історика вивчає не тільки пам'ятники, а й меморіальні практики всередині країни.

²⁸ Loewen J. Lies My Teacher Told Me: Everything Your American History Textbook Got Wrong. – New York, 1995. – P. 5 -8.

Левен досить багато часу відводить на міркування про те, що дуже маленька частина американців зацікавлена у вивченні історії своєї країни, саме через низьку якість передачі знань, сухості підручників, кліше, які переслідують виклад інформації, роблячи знання дуже складними для сприйняття, відбиваючи в учнів або студентів бажання записуватися на курси з історії²⁹. Ця книга багато в чому пояснює для мене загальне сприйняття минулого в США, бо пам'ять, навіть краще, ніж історія дозволяє використовувати історичні факти і пробуджувати потрібний фідбек у суспільстві. Тим не менш, автор не акцентує увагу на Півдні країни, подаючи для мого дослідження ширшу картину загального сприйняття пам'яті і історичного наративу.

Проте, пам'ять в суспільстві зображена не повноцінно, в зв'язку з різними обмеженнями. Наприклад, Левен визначає, що багато пам'ятників і їхні історії передбачають велику проблему для історичної пам'яті. Це, передусім, виражається в частому запереченні існування пам'яті маргінальних груп, не дивлячись на те, що американське суспільство сьогодні всіляко намагається підтримувати подібні групи. Думаю, це та частина історичного сприйняття, яка формувалася до розвитку фемінізму, ідеї про боротьбу за права представників ЛГБТ, і тепер багато в чому піддається критиці. Особливо, такі проблеми часто піднімаються в усній історії адже, в зв'язку з новим інтересом до вивчення окремих груп суспільства, які досі мовчали, історики знаходять для себе великі пласти інформації, нової історії про вже вивчені події. Відкриваючи для себе знання про те, що багато місць пам'яті мають сприйматися зовсім по іншому, що роль маргінальних груп в них замовчувалася, або приписувалася «нормальним» представникам прийнятого історичного наративу, героям, що представляли б громадянам модель для наслідування. Зокрема, екскурсоводи ніколи не сказали б про те, що видатна людина, яка володіла будинком, який

²⁹ Loewen J. Lies Across America. What Our Historic Sites Get Wrong. – New York, 1999. – P. 15 – 19.

став музеєм, або спорудила пам'ятник, була нетрадиційної орієнтації, мала схильність до спілкування з маргінальними верствами суспільства, або ж взагалі була жінкою³⁰.

Детальний аналіз історії та відтворення історичних образів впливає на створення важливого для сприйняття минулого інструменту, а саме на «пам'ять». Студії пам'яті, як власне і усна історія, почали свій стрімкий розвиток з XX століття. У своїй книзі «Пам'ятаючи війну. Велика війна між історичною пам'яттю та історією у XX столітті» Джей Вінтер детально описує роль пам'яті і її дослідження на прикладі Великої війни³¹. Проте, мені стало цікавим, чи можливе зіставлення ідей історика про те, як створюється і виражається історична пам'ять, з ідеєю збереженої і винайденої пам'яті про Громадянську війну США. Джей Вінтер пише про особливості пам'яті покоління³², при цьому він підкреслює, що кожен, хто буде частиною суспільства в подальшому, не може уникнути ізоляції від пам'яті, що поступово переходить до нових поколінь. Така теза, думаю, підходить і до моєї роботи. Адже, пам'ять, яка формуються про Громадянську війну в США, а особливо місця пам'яті, частіше за все, не створюються за ініціативою носіїв пам'яті, а згідно з історичним наративом та уявленням про свій спадок в окремих штатах, як, наприклад, створення меморіалів і пам'ятників Об'єднаними Дочками Конфедерації, а не самими ветеранами війни.

Джей Вінтер виділяє специфіку історичної пам'яті саме в контексті військових студій пам'яті. Вони сформовані способом переосмислення інформації наступними поколіннями, які знаходяться під впливом пам'яті, але не виступають її носіями. В першу чергу, це усвідомлення страшної руйнації військових дій, для розкриття моєї теми, варто зазначити важливість

³⁰ Loewen J. Lies Across America. What Our Historic Sites Get Wrong. – New York, 1999. – P. 19 – 20.

³¹ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 1 – 13.

³² Там само. – P. 20 – 25.

Громадянської війни, як однієї з перших тотальних воєн, що, безсумнівно, передає нам ідею травматичної пам'яті. Далі автор підкреслює, що центральною фігурою, основним суб'єктом пам'яті, буде жертва. Це пояснює такий широкий спектр меморіалів і комеморативних практик³³. Надзвичайну роль у формуванні пам'яті відіграє наявність архівів історичної фотографії, які служать джерелом, як для студій пам'яті, так і для історичних досліджень. Думаю, у формуванні пам'яті про Громадянську війну 1861-65, архіви фотографій³⁴, безсумнівно, вплинули на картину, яку отримували дослідники, користуючись фотокартками, зробленими в той період. Потрібно додати, що в другій половині XIX століття фотографи ще не займалися «батальною зйомкою». Кадри, що дійшли до наших днів, можуть багато розповісти не тільки про військове спорядження, вигляд броньованих кораблів або манеру одягатися на Півдні і на Півночі, а й передати важливий емоційний посил, який, цілком можливо, вплине на формування пам'яті про учасників війни і зможе створити передумови для створення «героя національного наративу».

Таким чином, ми можемо бачити, що історія і історична пам'ять, безсумнівно, чинять вплив одна на одну. Більш того, говорячи про сучасне вивчення історії в періоді XIX-XX століть, все частіше доводиться погодитися, що історична пам'ять є бажаною складовою частиною дослідження. Вона робить історію актуальною і подає вченим ідеї для дослідження. Так вони зможуть проаналізувати вплив історичної пам'яті на суспільство та визначити нові проблемні віхи того, чи іншого, можливо вже відомого, історичного факту. Думаю, користуючись опрацьованою методологією, можна визнати, що пам'ять про громадянську війну формується вже не свідками самої війни, а наступними поколіннями, що і вирішує історичний наратив навколо створених місць пам'яті.

³³ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 2 – 3.

³⁴ Civil War Photos // National archives. – 2019. – March 27 / Електронний ресурс: <https://www.archives.gov/research/military/civil-war/photos>, відвідано: 17.05.2020.

2. Громадянська війна: наратив і локальна історична пам'ять південних штатів.

2.1. Громадянська війна.

В історіографіях війни завжди займають особливе місце, бо вони передають не тільки трагічні події в історії, свої передумови і наслідки, а й формують розуміння глобальних змін в суспільстві і на геополітичній карті світу. Війнам історики завжди приділяли багато уваги, навіть перші історичні тексти античності завжди, в першу чергу, зосереджуються на війні і її переможцях. Проте, громадянська війна завжди відрізняється у своєму викладі, вона вбачається більш трагічною для суспільства і розглядається локально у масштабі території країни, на якій вона проходить. З розвитком історичної науки ці тенденції зникають, а кругозір дослідника розширюється. Особливо це помітно саме в дослідженнях громадянської війни в США, де вчені розробили багато досліджень про впливи Європи на громадянську війну, боротьбу між Конфедерацією і Союзом. Південні штати почали втрачати свою економічну потугу, а отже і свої позиції у торгівлі бавовною та аграрними ресурсами з Старим Світом, і політичний вплив з розділенням партії демократів на північну і південну гілки³⁵. Вже після війни за незалежність, США все ще мала відповідати на виклики Європи, переважно у фінансовому і торгівельному контролі в Новому Світі. Більш того утворена партія республіканців переважно була націлена на розширення економіки Півночі, проводячи свої ідеї і переконання в конгрес і маючи свого кандидата, Авраама Лінкольна, який виграв президентські вибори.

³⁵ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 54.

Постать Лінкольна важлива для американської історії, він є героєм і в національному наративі, він є великим політиком, борцем проти рабства. Лінкольн постає в історії як один з кращих лідерів США, працюючий лісоруб, дядько Ейб³⁶, розгалужувач рейок³⁷, а комплекси, які були створені в політиці пам'яті, для увічнення шістнадцятого президента Сполучених штатів, покликані пробуджувати патріотичне почуття гордості. Саме наратив витворив з Авраама Лінкольна борця за права чорношкірих американців і героя громадянської війни. Проте, його ставлення до рабів і навіть до вільних чорношкірих громадян США міфологізоване, з виступів Лінкольна можна робити висновок, що він доволі обережно ставився до питання аболіціонізму, в риториці північних штатів залишалася дуже помітні думки про перевагу білошкірої людини³⁸. Більш того, в контексті назрівання конфлікту між Північчю і Півднем, президент намагався проводити політику, яка унеможливила б сепарацію південних штатів, він навіть був готовий поступитися правами афроамериканців, для того щоб зберігати цілісність країни. Також в багатьох північних штатах вже у 1862 році було введено низку законів, що обмежували вільне чорношкіре населення, рідний штат Лінкольна, Іллінойс, в цьому році ввів обмеження щодо пересування чорношкірих, пункти передбачали навіть заборону імміграції вільних чорношкірих громадян³⁹.

Джон Колдвелл Келхун, як лобіст работоргівлі, використання рабської праці і один з південних лідерів, часто підіймав питання прав південних людей, він зауважував, що якщо Північ отримає своє федеральне управління, то південні штати постраждають економічно, більш того, представники південних штатів втратять своє право на використання праці рабів. Тому, з

³⁶ File: Lincoln and Johnsond // Wikipedia. – 2008. – June 6 / Електронний ресурс: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Lincoln_and_Johnsond.jpg, відвідано: 15.05.2020.

³⁷ Russell W. H. Recollections of the Civil war // The North American Review. – 1898. – Vol. 166, № 495. – P. 235.

³⁸ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 54 – 57.

³⁹ Там само. – P. 54 – 55.

утворенням Конфедерації південних штатів і початком протистояння Півдня і Півночі треба пов'язувати, в першу чергу, саме економічний чинник. Республіканці були націлені на розвиток промисловості північних штатів, що, одночасно, передбачало використання економіки Півдня лише для інтересів Півночі. Виходить, що конфлікт не з'являвся саме в контексті боротьби за права не тільки рабів, а й вільних чорношкірих громадян⁴⁰.

Більш того, ще з війни за незалежність 1812 року, не дивлячись на стрімкий територіальний ріст США, саме територіальне питання не було вирішено в середині країни, а отже вже перші роки XIX століття несли в собі початкові конфліктні умови для розгортання повномасштабної боротьби між штатами⁴¹. Зважаючи на те, що США все ще розділяли регіон з європейськими силами і ділили землі з тубільними племенами, так само і питання рабства було залишено відкритим. Таким чином, вже до 1861 року Південь США залишався одним з найпотужніших рабовласницьких суспільств світу, зважаючи на бажання Європи врегулювати економічне процвітання Америки і заборонити работоргівлю⁴².

Саме процес відділення одинадцяти штатів від США і федеральної політики президента, що розпочався в 1860 році і продовжувався до весни 1861 року, повністю сформував для Півночі бачення необхідності військового захисту територій і проголосив минулу проблемність територіального розподілу і політичних впливів, що вимагало від федеральної влади формування нової територіальної системи, що передбачала би вхід до Союзу всіх американських штатів і певним чином вирішувала б питання рабовласництва і економічних пріоритетів США⁴³. «Громадянська війна почалася з Південної Кароліни»⁴⁴, як сказав мені

⁴⁰ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 54.

⁴¹ Fleche A. M. The Civil War in the Americas // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 319.

⁴² Там само. – P. 319 – 320.

⁴³ Там само. – P. 320 – 321.

⁴⁴ Див. Додаток 3.

респондентів з цього штату, який був опитаний мною в контексті невеликих інтерв'ю, що були проведені індивідуально серед чотирьох представників південних штатів, це твердження одночасно є і продуктом локальної історії штату і, прийнятим національним наративом, фактом, бо рішення до сепарації від північних штатів першим прийняв саме цей південний штат 20 грудня 1860 року. Пізніше до рішення Південної Кароліни доєдналися Алабама, Міссісіпі, Флорида, Джорджія і Луїзіана. Цікавим видається той факт, що інші південні штати підтримали ідею про створення Конфедерації на Півдні, тільки після рішення Лінкольна про оголошення призову, яке було ухвалено вже на весні 1861 року⁴⁵. З цих даних, для дослідників ходу і причин громадянської війни, відкривається дуже широке політичне поле, адже громадянська війна була скерована зверху, мала тенденції для конфлікту в середині країни і була націлена на зміну соціальних і громадянських прав вільних афроамериканців, рабів та їх рабовласників. Політичне питання дійсно встановлювало велику вартість, що перевищувала ідеї за аболіціонізм і ставало на рівні з економічним фактором, який став виразнішим в часи піднесення довоєнної економіки Півдня. Вплив Старого Світу також мав свій визначальний натиск на рішення Союзу, під час 1861 року Великобританія і Росія почали проявляти свої симпатії до сформованої Конфедерації. Загрозу з Європи, передусім, бачив державний секретар Вільям Генрі Стюард, який у своїх порадах до президента намагався переконати Лінкольна в необхідності використання ідеї «незалежності» серед нещодавно оформлених країн Нового Світу і повністю використовувати доктрини Монро⁴⁶. Конфедерація, так само як і Союз, намагалися залучитися підтримкою європейських урядів і отримати кошти. З цього історики періоду громадянської війни вказували на її унікальний геополітичний статус, особливо, зосереджуючись на ставленні до війни Великобританії і її

⁴⁵ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 54.

⁴⁶ Schoen B. The Civil War in Europe // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 320.

суспільства, де події за океаном розглядалися у широкому суспільному обговоренні.⁴⁷

Уславлене бачення громадянської війни, як боротьби за свободу чорношкірого населення не передає повної картини конфлікту, формуючи лише засади для розвитку патріотизму і вироблення героїв американської нації, що автоматично виступали на стороні Союзу. Проте саме цей міф, дуже сильно впливає на те, як громадянська війна сформована в історичній пам'яті, особливо на те, як сприймаються монументи лідерам, солдатам, та загиблим з боку Конфедерації. Як слушно зазначив Стенлі Харрольд, в своїй главі «*Ante bellum*, війна проти рабства», що складає частину великого проекту Кембриджського університету з дослідження громадянської війни в Америці⁴⁸, роками дослідники, які присвятили свою працю дослідженню історії подій 1861 – 1865 років, майже одноголосно визнавали значущу роль рабства, як першопричини конфлікту між Півднем і Північчю. Таким чином, на другий план відкидалися як економічні, так і правові особливості непорозуміння між штатами. Харрольд визначає⁴⁹ для подальшої громадянської війни вектор напруженості між Північчю і Півднем, в особливості, він визначав конфліктність процесу втечі і перехоплення рабів рабовласниками, політику захисту вільних афроамериканців в північних штатах, бо вільних чорношкірих могли перехоплювати, викрадати і продавати на півдні, як рабів. З намаганням захистити рабів, які змогли дістатися північної частини країни і потребували притулку в контексті періоду «до війни», вже можна було розглядати тенденції початку сепарації

⁴⁷ Schoen B. The Civil War in Europe // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 342 – 343.

⁴⁸ Harrold S. The Antebellum War over Slavery // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. - Cambridge, 2019. – P. 3 – 22.

⁴⁹ Там само. – P. 3 – 5.

південних штатів і аналізувати спроби маніпуляцій південнішими територіями Союзу⁵⁰.

Найбільше напруження прослідковується на кордоні Мейсон-Діксон між Пенсільванією і південними Делавером, Мерілендом і Вірджинією, а також між річок Міссісіпі і Огайо, отже, між рабовласницьких штатів і штатів вільної праці. На цьому кордоні, між Північчю і Півднем, навіть за двадцять років до початку громадянської війни, визначається розрізнення між економічним, соціальним і культурним життям населення. Проте це розмежування не повинно видаватися дійсним кордоном, особливо через поступове переселення білих американців з Пенсільванії, вже з 1810-х років все більше рабовласників мігрували на Південь. Проте, в південній частині Півночі, не дивлячись на економічні відмінності, праця рабів починала отримувати певне схвалення, як система, а погляди щодо расової політики, як у північан, так і на Півдні, зазвичай мали тенденцію симпатизувати уявленням про зверхність білої людини⁵¹.

Харрольд зосереджується на проблемі вибору політики Лінкольна серед представників північних штатів, що знаходилися на межі Мейсон-Діксон. Автор пояснює тривалий політичний процес, що призводив до конфлікту і змінював ставлення північан до рабства. Особливо в тексті звертається увага на прийнятий у 1850-му році закону про рабів-втікачів, що передбачав переслідування рабів навіть на тих територіях, де рабства вже не існувало, як наприклад в Чикаго. Навколо закону почала будуватися нова політика, що передбачала підвищення невдоволення від зростання впливу південних політиків на територіях нижньої Півночі⁵². Харрольд визнає, що якби штати, як Делавер, Меріленд і Кентукі могли долучитися до

⁵⁰ Harrold S. The Antebellum War over Slavery // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. - Cambridge, 2019. – P. 1.

⁵¹ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 54 -55.

⁵² Harrold S. The Antebellum War over Slavery // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. - Cambridge, 2019. – P. 18.

Конфедерації, це повністю б змінило економічну складову Півдня і напевно б повернуло хід війни, після періоду «ante bellum»⁵³.

Щоденники часів громадянської війни Сіднея Джорджа Фішера, північанина і доволі консервативного противника демократичних засад, на відміну від його есе в Філадельфійських газетах⁵⁴ і завдяки тому, що автор вів їх під час напруження зносин Півдня і Півночі, стають важливим джерелом для розуміння істориками процесу зміни ставлення до рабства в північних штатах. В статті Деніала Крофтса «Кінець рабовласництва і обмеження демократії: Сідней Джордж Фішер і Американська громадянська війна»⁵⁵, автор даючи характеристику щоденникам, як джерелу, досліджує ставлення самого Фішера до проблеми існування рабства і проводить паралель з більш широкою картиною, яка вимальовувалася для Філадельфії і північних штатів загалом. В щоденниках вказується, що після війни ставлення до рабства змінено, це одна з ключових ідеологічних проблем, проти яких Союз вів озброєну боротьбу. Вже в грудні 1862 року Фішер пише⁵⁶ про те, що громадянська війна призводить до величезних втрат з обох сторін, а вирішальний результат, який віднині буде поліпшувати всю трагічність протистояння в середині країни, повинен вбачатися представниками Союзу, як остаточна перемога над рабством⁵⁷. Не будучи відвертим борцем за надання громадянських прав колишнім рабам в період Реконструкції, і не знаходячи емпатії до проблем рабів, навіть під час війни, і збільшення кількості біглих рабів на північні території країни, Фішер у своїх

⁵³ Harrold S. The Antebellum War over Slavery // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. - Cambridge, 2019. – P. 21 – 22.

⁵⁴ Crofts D. W. Ending Slavery and Limiting Democracy: Sidney George Fisher and the American Civil War // The Pennsylvania Magazine of History and Biography. – 2020. – Vol. 144, № 1. – P. 30.

⁵⁵ Там само. – P. 30 – 31.

⁵⁶ Там само. – P. 29.

⁵⁷ Там само – P. 29.

текстах показує історика всю політичну заангажованість того часу, ставлення автора до політики Лінкольна і виправдання дій сформованої армії Союзу⁵⁸.

З цього можна визнавати, що боротьба проти рабовласників і південного політичного впливу змінила уявлення про реальність південної небезпеки для розвитку північних штатів саме політично, що з появою Конфедерації, почала загрожувати Союзу вже більш видимо. Думаю, саме через це, боротьба за права афроамериканців отримала роль лейтмотиву у поясненні історичного протистояння 1860-х років в США, а отже стала ключовою в сьогоднішній політизації символів Конфедерації і локальної історії Півдня.

Такий підхід багато в чому пояснювався конфліктністю самої громадянської війни і формуванням сприйняття цієї історичної події в суспільстві, цікаво зазначити, що фільми, які першими намагалися зобразити трагічність протистояння Півдня і Півночі, сприймалися глядачами дуже добре і виступали у їхньому сприйнятті як особливі історичні факти, що були екранізовані з реальних подій. Навіть не дивлячись на те, що кінематограф намагався грати на почуттях родинної історії, зображати міф «Програної справи»⁵⁹. Варто зазначити, що в США, в більш ранній період свого існування, кінематограф, що вже з першої половини XX століття претендував на зображення науково-популярних і художніх історичних фільмів, користувався серед американців неабиякою популярністю, все більше людей сприймали кіно і похід на прем'єри, як новий і кращий спосіб витратити гроші на свої розваги під час дозвілля. Більш того, як зазначає Крейг Варрен⁶⁰, вивчення історії США через перегляд фільму отримало велике

⁵⁸ Crofts D. W. Ending Slavery and Limiting Democracy: Sidney George Fisher and the American Civil War // The Pennsylvania Magazine of History and Biography. – 2020. – Vol. 144, № 1. – P. 31 – 32.

⁵⁹ Warren C. A. The Civil War in Film // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 460.

⁶⁰ Там само. – P. 460 – 480.

розповсюдження серед американців, воно іноді могло повністю замінювати відвідування бібліотек.

Автор у дослідженні приходить до висновків, що фільми приділяли велику увагу саме зображенню «Програної справи», акцентуючи увагу глядача на боротьбі Півдня за свою незалежність. В сюжетах звеличувалися постаті лідерів Конфедерації і подвиги їхніх солдатів, що автоматично применшувало і навіть певним чином замовчувало проблему рабства, як таку. Увага приділялася розвитку аграрного суспільства на Півдні, зображувалася велика ера економічного розвитку, переважно, аграрних штатів. Фільми з великими бюджетами, як, наприклад, «Народження нації» 1915 року, були націлені на трагічність ідеї «Програної справи», саме цей фільм став прикладом для розвитку в кінематографії характеристик героїв з південних штатів і довів, що бачення у «Програній справі» певного примирення в історії серед білих американців, є дуже прибутковою для фільмів картиною⁶¹.

На екранах люди могли бачити зовсім не схожу на загальні реалії картину щасливих рабів, які отримували задоволення від свого життя саме завдяки добрим рабовласникам, кмітливим власникам плантацій, де чорношкірі американці знаходили собі роботу і не стикалися з проблемами, які принесла за собою доба Реконструкції Півдня. Це, неодмінно, вплинуло на те, як Південь почав бачити свою роль в загальній економічній і політичній картині початку 1860-х років. Фільми, які аналізуються в тексті Варрена⁶² створюють для федеральної влади неймовірно зарозумілий, безсердечний і холоднокровний характер, індустріальні штати проти аграрних, трагічність прогресу і ціна розвитку північної промисловості, ці особливі образи допомагали режисерам створювати популярні картини, які були важливими для формування в подальших поколіннях американців

⁶¹ Warren C. A. The Civil War in Film // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 461.

⁶² Там само. – P. 460 – 461.

південних штатів свій історичний спадок, в політиці пам'яті з'явилася особлива група Об'єднаних Дочок Конфедерації⁶³, жінок з півдня, що послуговувалися уявленнями про аристократичність рабовласників Півдня, були ініціаторами встановлення нових меморіальних комплексів, які, в першу чергу, ставали місцями пам'яті для вшанування солдатів Конфедерації і минулої боротьби південних штатів за незалежність. Таким чином, можна вбачати декілька векторів щодо конструювання історичної пам'яті про громадянську війну, національний наратив зважає на боротьбу проти рабства, детальніші історичні дослідження вказують на економічні і політичні фактори, що призвели до війни, допомагають сформуванню більш точне уявлення про дію різних типів війська⁶⁴, також існує і уявлення про «Програну справу» і ототожнення пам'яті про громадянську війну з трагічністю втрати Конфедерацією сил для продовження боротьби за сепарацію і формування нової аристократичної країни з добре розвинутою аграрною економікою і можливостями для громадян південних штатів.

На історичну пам'ять впливає уявлення про те, що громадянська війна в США була по своїй класифікації війною з ознаками тотальної війни. Більш того, сучасний національний наратив відводить цілі параграфи на розгляд громадянської війни, як першої тотальної⁶⁵. За час боротьби 1861 - 1865 року, було використано доволі багато інновацій військової справи XIX століття, були успішно пущені підводні човни, проводилися масштабні битви з використанням панцерників, сталевих кораблів, поширювалося застосування військового телеграфу, більш того почали використовувати залізничну артилерію⁶⁶. Саме з наступами Союзу і поширенням боєприпасів і ресурсів через залізничні дороги, Громадянська війна в історичній пам'яті часто може

⁶³ Warren C. A. The Civil War in Film // Sheehan-Dean A (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge, 2019. – P. 461.

⁶⁴ Ohls G. J. Fort Fisher: Amphibious Victory in the American Civil War // Naval War College Review. – 2006. – Vol. 59, № 4. – P. 81 – 99.

⁶⁵ Wick K. US History. – Boston, 2002. – P. 60.

⁶⁶ Там само. – P. 57.

виступати у вигляді закручених рейок, що таким чином руйнувало доступ припасів до розбудованих військових інфраструктур⁶⁷.

Громадянська війна 1861 – 1865, також має конотацію найтрагічнішої війни в історії США, бо саме в ній загинуло найбільше американських громадян. Ця позиція підтверджується і статистичними даними, зібраними за часи війн, в яких США брала участь, так і загальним міфом, що виникає в американській історіографії. Міф доволі простий: «Америка завжди переможець у війні»⁶⁸, а отже найбільше жертв вона понесла лише у протистоянні її громадян між собою. Розуміючи такий фактор конструювання історичної пам'яті, можна наголошувати на тому, що місця пам'яті, які представлені у вигляді меморіальних дощок, монументів, що вшановують пам'ять загиблих солдатів, в американській політиці пам'яті виступають як чинні частини наративу, часто позбуваючись асоціації з загиблими Конфедерації чи Союзу. Такі місця пам'яті вказують на трагічну втрату американського суспільства і стають важливою ланкою у комеморіальних практиках.

Історія громадянської війни розширюється, це, перш за все, видно в контексті антропологічного повороту і зосередженні уваги дослідників на людині. Пам'ять про громадянську війну в США залишається помітним гравцем саме в американській політиці пам'яті. Так події другої половини XIX століття використовуються в політичних дебатах, в спірних питаннях щодо встановлених в штатах пам'ятників. Драматичності ці постаменти громадянської війни набирають саме в південних штатах, де монументи і меморіальні дошки, можуть бути місцями пам'яті для не тільки для місцевих, дослідників Конфедерації, а й прихильників расистської ідеї переваги білих американців.

⁶⁷ Berkin C. *Making America*. – New York, 1998. – P. 419.

⁶⁸ Woodward V. *The Burden of Southern History*. – Baton Rouge, 2008. – P. 18 – 19.

Отже, зважаючи на розвиток наративу громадянської війни на Півдні США, можна зазначити, що часто рабство і рабовласництво не стають основними поясненням початку цієї найкривавішої війни в американській історії. Для південців лейтмотивом в описанні і сприйнятті історії і сформованої від неї історичної пам'яті часто виступає лише опис аристократичного життя Півдня, війна починається для того, щоб захистити його особливі вектори економічного і культурного розвитку, які вписуються в ідею про Програну справу Конфедерації.

Тим не менш, багато монументів є місцями пам'яті для багатьох груп населення, що проживають в штатах і мають вже, сформовану локально, особливу колективну пам'ять. Так громадянська війна займає важливу ланку в національній американській історії, де кожен штат набув своєї окремої історії, політика пам'яті різниться вздовж меридіан і окремих локалізацій. Говорячи про колективну пам'ять південних і північних штатів, а також взагалі про розділення США на Південь і Північ, перш за все, треба зазначити основні методологічні концепти щодо історичної пам'яті, яка постає перед нами як колективна та локальна.

2.2. Локальна пам'ять.

Історична пам'ять, безумовно, стає частиною того, як громадянин сприймає історію і спадщину своєї держави. Місця пам'ять різноманітні в своїх видах і несуть окреме, індивідуальне значення, що з часом, якому характерно стирання пам'яті і зникнення свідків, носіїв усної історії, перетворюється в колективну пам'ять. Історія стає частиною самоідентифікації суспільних груп. Проте, можна помітити, що знання колективної пам'яті поступово покидає історичну науку, перенаправляючи свій вектор на створення і підтримку національного наративу. Концепція

історичної пам'яті є спірною для гуманітарних наук, адже цей термін почав свій розвиток лише з ХХ століття і в історіографія цей період характеризується як «Бум пам'яті».

Виникнення студій пам'яті в гуманітарній сфері наук багато в чому було спровоковано необхідністю використання нового методу і зміни підходу до вивчення новітньої історії, значення і ходу військових дій двох світових воєн. Важко пояснити і саме місце студій пам'яті в контексті більш традиційних історичних досліджень.

Джей Вінтер вивчає історію і пам'ять, співвідношення яких припадає на період «Буму пам'яті»⁶⁹, як раз вписуючи свої роботи в число досліджень студій пам'яті. Автор в своїх початкових розділах стикається з поняттям «пам'ять», яке багато в чому не відповідає прийнятій суворій термінології історичної науки.

Доволі цікавим є те, що з визначенням слова «пам'ять» працюють і до сьогодні, і порушення цього питання напряду пов'язано і з роботами першого покоління істориків, що її вивчали. Наприклад, один з творців термінології для студій пам'яті, Жак Ле Гофф, ділився з читачем своїми поясненнями щодо пам'яті у класичній праці «Історія і пам'ять». Авторитетність цього вченого безперечна і, не дивлячись на те, що він працював в історичній площині довше, ніж вивчав новий феномен історичної пам'яті, його ідеями і концептами послуговувався П'єр Нора, який часто наводив цитати з «Історії та Пам'яті». Не сумніваюся в тому, що характеристика становлення пам'яті у Франції була написана під впливом робіт старшого колеги.

Жак Ле Гофф відзначав в вступних частинах, спочатку французького, а потім італійського видань⁷⁰, те, що саме поняття пам'ять є дуже поширеним,

⁶⁹ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 3.

⁷⁰ Ле Гофф Ж. История и память. – Москва, 2013. – С. 5 – 19.

ми можемо мати справу з нею в контексті біологічних, психологічних, нейропсихічних досліджень, так само як і в гуманітарних науках. Я думаю, що пам'ять для історичної науки це, безсумнівно, конструкт, визначення частки інформації про минуле, яка постійно зазнає змін, спроб фіксації, збереження і подальших інтерпретацій. Адже, історична пам'ять це продукт колективної пам'яті, а остання в свою чергу, звичайно ж, видається кожному індивіду в міру його можливості сприймати інформацію, бути під впливом думки групи і здатності виражати власні емоції з приводу історичної спадщини, які пропонує загальноприйнята, в його суспільстві, концепція минулого. Варто так само розуміти, яку роль в спадщині вибирає собі громадянин, з чим асоціює себе і як ставиться до створення більш широкого, колективного досвіду створення ідентичності на основі досить суб'єктивного місця пам'яті, яке для кожного індивіда може відкриватися з іншого боку і нести інше значення.

Жак Ле Гофф помічав⁷¹ на початку французького видання, що посиляючись на загальний характер сприйняття і оновлення історичних сухих фактів, люди схильні довіряти пам'яті більше, ніж вони готові повірити науковому, інформативному тексту інституційного виробництва історії, адже пам'ять виступає як більш «правдива» версія минулого. Але у історичної пам'яті не завжди є свідки або широка підтримка всього суспільства, адже колективна пам'ять може формуватися на помилках, ілюзіях та за допомогою колективного травматичного досвіду в минулому, якщо вузько розглядати створення меморіалів. Такі випадки в більшості своїй пов'язані з травматичною пам'яттю про війну, що так само впливає на міфи, які створюються навколо пам'ятників і місць комеморації.

Варто так само визначити, що колективна історична пам'ять виступає локалізованою. Бо вона несе в собі особливу інформацію, яка належить невеликій групі людей. В такому випадку, думаю, можна з упевненістю

⁷¹ *Ле Гофф Ж.* История и память. – Москва, 2013. – С. 5 – 6.

говорити саме про загальне уявлення, тісною у взаєминах групою, своєї історичної спадщини, про таке уявлення набагато важче говорити, якщо така спроба буде зроблена для характеристики історичної пам'яті в контексті нації, яка, швидше за все, керується розумінням про національний міф і історіографію. Така колективна пам'ять штучна, розмита у своїх деталях і була створена спеціально для підтримки нарративу про міфи держави.

Історична пам'ять для Ле Гоффа⁷² виступає несвідомою, на його думку, вона набагато краще піддається маніпулюванню, ніж історична наука, бо її дослідження, навіть не дивлячись на всю суб'єктивність і вплив національного нарративу, яким може піддаватися інституційний підхід до вивчення минулого, не зазнає швидких змін у розумінні. Вивчення історичної пам'яті це, багато в чому, частина антропологічного повороту, націленого на розуміння минулого. Це дає історика оновлену структуру і дозволяє бачити рухливість в, до цього застиглої в давніх текстах і документах, історії⁷³. Приходить історія репрезентацій, яка безпосередньо контактує з ідеєю вивчення сприйняття, впливу ідеології, символів і конструювання ментальності⁷⁴. Такі поняття сейсмічні, нестійкість провокують коливання, зміни, хоч на кожне з таких перевтілень відводиться певний час. Поняття пам'яті в такому випадку, і правда, може бути запозичене з нейрології, адже здатність людського мозку запам'ятовувати інформацію в процесі її обробки, так само нестійка, і може змінювати реальність, зображуючи ілюзію, оману... Лише нові імпульси нейронів дозволяють відновлювати інформацію. Пам'ять в організмі живої істоти залежить від багатьох систем органів, так само як і історична пам'ять є розгалуженою структурою міждисциплінарних досліджень.

Джей Вінтер переконаний, що поняття «пам'ять» варто уникати, адже воно, навіть не дивлячись на абстрактність, яку це поняття може викликати, є

⁷² Ле Гофф Ж. История и память. – Москва, 2013. – С. 6.

⁷³ Там само. – С. 11.

⁷⁴ Там само. – С. 14.

занадто розлогим. Він пропонує нам альтернативу, заміщення терміна «пам'ять» на більш податливу форму: «пам'ятання»⁷⁵; Вінтер намагається запевнити читача, що запропонований ним термін багато в чому може спростити життя історика, адже він не буде піддаватися більш відомим конструктам про «пам'ять» з різних точних і гуманітарних наук. Так можна сказати, що історик за допомогою цієї зміни може уникнути небезпеки неповного розуміння походжень терміна.

Пам'ятання своєю інформацією націлене на місця пам'яті, які створюються для того, щоб «пам'ятати» особливу для індивіда подію, вшановувати героїв і знати про спадщину, а також, пам'ятання передбачає тісну роботу студій пам'яті з механізмами усної історії, користуючись інформацією, яку можна отримати від свідків, що не проти взяти участь в створенні «пам'яті» про їхню історію чи жертви. Труднощі дослідження сучасного стану історичної пам'яті про Громадянську війну в США виходить за межі принципового нам розвитку студій пам'яті, тому у з роботи Джея Вінтера я можу виділити два досить важливих питання для мого дослідження: 1. Яке місце займає пам'ять в історичному дослідженні? І що більш важливо: 2. Чи можна вписувати сформовану пам'ять і комеморативні практики громадянської війни США періоду 1861 - 65 років в пізніше розвинену структуру студій пам'яті?

Починаючи з першого питання, я би хотіла навести невелику цитату з вступної частини «Пам'ятання війни: Велика війна між історичною пам'яттю і історією у двадцятому столітті»:

Історики теж мають спогади, і їхній вибір предмета рідко випадковий. Вони є частиною буму пам'яті, але не його провідною частиною. Коли вони приєднуються до інших чоловіків і жінок, які збираються разом, щоб згадати минуле - своє минуле - вони створюють оповідання, яке є не просто «історією» і не просто «пам'яттю», а історією, яка розділяє їх

⁷⁵ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 3 – 4.

обох. Історична пам'ять - це те, що вони роблять, і як вони сприяють буму пам'яті, який виходить далеко за рамки історичної професії⁷⁶.

Так ми бачимо, що порушення питання про те, яку позицію займають студії пам'яті, показує нам основну характеристику міждисциплінарності історичної пам'яті та її досить пізнього приходу в сферу наукового дослідження, не просто в ролі допоміжного відгалуження. Вінтер виділяє хронологічні рамки для історії, як науки, яка починає звертатися до пам'яті, вбачаючи в ній безпосередньо ресурс інформації для досліджень. Такі тенденції у вивченні можемо спостерігати вже з 1890 - х років, чії методологічні особливості залишалися схожими до 1920 - х років⁷⁷. Перше покоління пам'яті розглядало даний, досить багатий і різноманітний ресурс, як, в першу чергу, засіб пояснення створення і поступового творення ідентичностей, що передбачало досить узагальнену форму і роботу з вже пізніше розробленим поняттям колективної історичної пам'яті. Проте, вже в ці роки автор виділяє переорієнтацію вчених, і їхні прагнення до аналізу ідентичностей починають змінюватися, набуваючи рис дисциплін соціології та культурології. Більш того, з розвитком студій, роботи на основі історичної пам'яті все більше звертають увагу на індивідуальну пам'ять, національну ідентичність та ідентифікацію особистості в контексті минулих більш глобальних тез.

Варто визнати, що перше покоління, все ж, впевнено в тому, що історична пам'ять в основному асоціюється з поняттям колективної пам'яті, всі роботи про особистість і ідентичність піддаються досить сильному впливу політичної пам'яті, яка в ідеалі у громадян однієї нації буде схожа. Джей Вінтер розписує свою позицію, виділяючи головні думки про здатність певної кількості людей «пам'ятати», він говорить про значення і походження

⁷⁶ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 11 (переклад з іноземної мови мій).

⁷⁷ Там само. – P. 8 – 12.

колективного типу пам'яті. Автор показує читачеві⁷⁸, що колективна пам'ять не обов'язково є пам'яттю великих груп людей. Цю тезу підтверджує моє переконання в тому, що колективна пам'ять досить локальна, а отже орієнтація мого дослідження на південних штатах здається більш виправданою. Сама колективність виникає лише завдяки тісним взаєминам всередині соціуму. Історична пам'ять це не продукт історії, хоч знання історичних робіт і норм наративу можуть стати для більш великих груп населення важливою ланкою у формуванні розуміння про свою пам'ять, спадщину, та про минуле, в цілому.

На перше питання відповісти досить складно, якщо користуватися розумінням пам'яті так само, як це робить її перше покоління вчених. Історична пам'ять, в період між кінцем XIX століття і початком XX, для самої історії може представлятися як її безпосереднє відгалуження, або ж виступати окремим міждисциплінарним принципом дослідження сприйняття історії та її спадщини в громадянському суспільстві. Сьогодні історична пам'ять багато в чому є ключовою складовою створення національного наративу, у деяких випадках, навіть, головною складовою. Саме сучасність здатна показати нам роль історичної пам'яті в сьогодиншньому її статусі для науки. Вивчення історичної пам'яті це окрема міждисциплінарна система, яка схильна відповідати на питання як історії, так і психології, розвиваючи при цьому свій набір методів. Думаю, схожим розвитком володіє і усна історія, адже студії двох напрямків не тільки аналізую інформацію, а й збирають і так само зберігають її. Джей Вінтер пише:

Термін «пам'ять» став метафорою для способів пошуку в руїнах більш ранніх ідентичностей і знаходження елементів того, що було названо «придатним для використання минулим»... Але те, до чого прагне сучасне захоплення

⁷⁸ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 4.

пам'яттю, - це не те ж саме минуле або набір місць ... Ми знаходимося в іншому світі⁷⁹.

Автор упевнений, що Друга світова і Голокост стали ключовими важелями, які змінили ставлення істориків до пам'яті та її властивостей, як ресурсів інформації. Що цікаво, саме пам'ять про війну привносить розширення в студії, починається аналіз історичної пам'яті, яка склалася в сімейних історіях. порушується питання про пам'ять жертв військових дій і окупації. В США історична пам'ять про громадянську війну також у багатьох створених місцях пам'яті зображає жертви солдатів і трагічність часів війни.

Друге питання, безпосередньо, залежить від вищезазначеного речення. Пам'ять жертв Громадянської війни репрезентується, навіть в сучасній структурі місць пам'яті США, проте вона протистоїть певному пантеону героїв війни, з яких потрібно брати приклад. Я думаю, що варто враховувати роль створеної історичної пам'яті, як однієї з частин формування ідентичності, особливо, це можна прослідкувати в наявності великої кількості ідентичностей громадян Америки (Півночі) і громадян Півдня. Історична пам'ять існувала до її «відкриття» історичною наукою, а безліч монументів і місць коммеморації служать показником того, що, не дивлячись на те, що «бум пам'яті» матиме місце лише через 20 - 50 років після кінця Громадянської війни, історична пам'ять, яка сформувалася в суспільстві після тих історичних подій, є невід'ємною частиною сьогоденних студій пам'яті. Серед побудови історичної пам'яті південних штатів виразно виділяється сформована в 1894 і розвинута у перші роки ХХ століття асоціація збереження історичного спадку Об'єднані Дочки Конфедерації. Більш того, цікавим є факт, що сьогодні, з розвитком вивчення історичної пам'яті, вона тісно переплітається з політичною пам'яттю і викликає хвилі переосмислення своєї спадщини. Історична пам'ять, що з'явилася в південних штатах є унікальним прикладом поєднання місць пам'яті і

⁷⁹ Winter J. Remembering War. Great War Between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London, 2006. – P. 18 (переклад з іноземної мови мій).

створених джерельних хронік фотокарток, кореспонденції, его-документів і літератури, яку читали солдати. Сам процес формування структури пам'ятання громадянської війни розпочався вже з 1870-х років, цей процес посилювався під час ХХ століття, що навіть відобразилося в наукових роботах істориків, які надавали громадянській війні характеру «незакінченої», саме у викладі історії конфлікту 1861 -1865 років, мали травматичне трактування, яке досі впливає на суспільство і ставлення американців до свого минулого⁸⁰.

Отже, у висновках до підрозділу можна сказати, що історична пам'ять є частиною більш широкої картини, що включає в себе не тільки комплекс комеморацій, а й саму ідею формування ідентичності. Так можна з упевненістю говорити, що дослідження студій пам'яті стають вагомими міждисциплінарними роботами, які допомагають бачити картину формування ідентифікації та пам'ятання. Думаю, особливості історичної пам'яті Громадянської війни ще більше підкреслює те, що ідентичності в США мають різноманітний регіональний характер, а різноманітність локальної історичної пам'яті має вплив на сприйняття не тільки свого минулого, а й на усвідомлення місця в сьогоденному світі.

⁸⁰ *Bercovitch S. Remembering civil war // Bercovitch S (Ed.). (2005). The Cambridge History of American Literature. – Cambridge, 2005. – P. 421.*

3. Конфліктність історичної пам'яті Півдня.

3.1. Південь.

Історія південних штатів і місця пам'яті, які репрезентують героїв Конфедерації, стають прекрасним прикладом того, як локально сформована історична пам'ять впливає на загальне уявлення про історію громадянської війни на теренах окремого штату, в особливості завдяки пам'ятникам і меморіалам, що присвячені героям і солдатам цього штату, тим, хто є предками сьогodнішніх сімей на Півдні США. Історична пам'ять про Громадянську війну багато в чому формує розуміння своєї ідентифікації для жителів Півдня і дозволяє виділяти особливе історичне сприйняття на території південних штатів.

Ментальна мапа⁸¹ вимальовується як раз на кордоні між штатами, що представляли Конфедерацію і Союз. Сьогodні сприйняття й відокремлення ділить Сполучені Штати Америки на багато частин, тенденції до виокремлення відмінностей створювалися поступово, вони, в більшій мірі, залежать від історичного сприйняття, як наприклад ідеї американського фронтиту і різності між фронтами, в залежності від діяльності, яка була притаманна людям, що прибували на території Нового Світу⁸², але й будь яких змін в соціумі, від економічних факторів, до відкриттів науки. Так, наприклад, сьогodні ми можемо говорити про існування уявлення, що США поділено на Захід, Центр і Схід, що прийшло з часовим поділом меридіан, такий поділ, виразно існує в культурі геймерів, які розділяють себе, саме посиляючись на приналежність свого персонального комп'ютера до серверів в різних часових зонах, що навіть створило в Інтернет культурі «мем» про

⁸¹ Бетлій О. Історик на позовах із простором, або чи можлива синхронізована історія // УГО. – 2012. – Вип. 16-17. – С. 132 – 151.

⁸² Тернер Ф. Д. Значення фронтиру для американської історії // Україна модерна. – 2011. – № 18. – С. 11 – 46.

«Банду східного часового поясу»⁸³, «центрального» і «західного». Якщо повертатися до Громадянської війни, то варто зауважити, що межа між Півднем і Північчю створилася ще до початку війни і є релевантною і до наших часів. Тут ми можемо спостерігати в першу чергу соціальний корінь поділу, адже Південь виявляв меншу здатність до індустріалізації і залишався здебільшого аграрним, навіть в кінці Реконструкції.

Для мого дослідження важливо зрозуміти, як історична пам'ять бере участь у створенні ідентифікації сучасного американця, і також, яку роль така пам'ять грає в процесі створення і підтримки національної історії, переконань і міфів. Історична пам'ять, безумовно, є необхідною складовою національного наративу, але, звертаючи увагу на специфіку самого процесу «пам'ятання» пам'ять, пов'язана з монументами про Громадянську війну, часто може сприйматися не на рівні з основними міфами американської історії в цілому. Тут варто знову згадати про ментальну географію, на цей раз, звертаючи увагу на регіональну ідентифікацію американців, які належать до досить ілюзорної, але далеко не ефемерної частини американської держави, як Південь.

В аналізі такого суб'єктивного розмежування лежить сама ідея загальних американських міфів, з якими південні штати не можуть себе узагальнювати. Щоб ознайомитися з прикладами таких міфів я опрацювала роботу Вана Вудворда «Тягар Південної історії»⁸⁴. У розділі «Пошук Південної ідентичності» автор якраз привертає увагу читача, кажучи про регіональні особливості монументів і пам'яті, яка поступово вимальовувалася навколо концепції «Півдня».

Один з головних міфів, які зазначає Вудворд, полягає в тому, що жителі Півдня не можуть повністю долучитися до ідеї «Американська історії,

⁸³ Див. Додаток 1.

⁸⁴ Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 3 – 25.

як історії успіху»⁸⁵. Для Америки, а отже для Північної частини штатів, існує розуміння, що кожна війна, в якій війська США брали участь, була виграна, у всіх війнах американці мали рацію і боролися за свободу. Більш того, Північ вже з середини XIX століття мала вищий ступінь урбанізації і індустріалізації, в той момент, коли південні штати, завдяки використанню робочої сили рабів, були зосереджені на аграрному розвитку земель регіону⁸⁶. Доволі вагомою є ідея безкарності і правоти. Все це натикається на ідею провини, руйнування і стану глибокої кризи штатів Конфедерації, які програли в протистоянні⁸⁷, проте, автор розмірковує про видозмінену уяву провини саме серед нащадків південних штатів, вказуючи, що в історії і пам'яті громадян залишається травматичне уявлення про безславний програв, що покликав не тільки невдачу на полі бою, а й призвів до подальшого занепадання економічного, соціального і культурного життя⁸⁸. Таке ідентичне розмежування породжує і уяву про відмінність громадян Півдня, навіть зараз цей «ярлик»⁸⁹ може сприйматися з негативною характеристикою, не дивлячись на розвиненість суспільства США і його етнічну, релігійну і соціальну багатоманітність всередині країни.

Як зазначає Вудворд, з розвитком історії громадяни південних штатів відчують, що «Південь відрізняється»⁹⁰, особливо в уявленні старших поколінь. Проте, це покоління любить послуговуватися загальним міфом про самозамилювання, вже в контексті історичної пам'яті тут народжується доволі конфліктна ідея про аристократичність рабовласників і високий дух Конфедерації. Багато праць з періоду Реконструкції намагалися переконати світ, що «зло», яким поставала влада сепарованих штатів, насправді, була «позитивним» фактором в історії. Такі спроби виправдання справи Півдня

⁸⁵ Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 18 – 21.

⁸⁶ Bercovitch S. Remembering civil war // Bercovitch S (Ed.). The Cambridge History of American Literature. – Cambridge, 2005. – P. 422.

⁸⁷ Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 5.

⁸⁸ Там само. – P. 19.

⁸⁹ Там само. – P. 3 – 4.

⁹⁰ Там само. – P. 5.

зосереджувалися на вищих моральних якостях американців, порівняно з Старим світом, а також, часто згадували творців Декларації про Незалежність⁹¹. В цьому контексті рабовласництво набувало форм певної дисциплінованої школи для людей «не цивілізованих», авжеж такі аргументи слабшали з ходом історії і викриттям жорстоких і нелюдських умов проживання і праці рабів на плантаціях, залізорудних шахтах⁹².

Автор філософськи підходить до вирішення питання використання знання про минуле в південних штатах, зауважуючи, що Південь має песимістичну систему моральних цінностей і культурних механізмів⁹³. Залишається сильним відчуття ізоляції південних, минулих рабовласницьких штатів. Більш того, Вудворд вважає, що образ Півдня, як аграрного суспільства досі залишається центральною характеристикою в ідентифікації, яку житель південних штатів може надати собі, автор вказує, що в ХХ столітті сам прогрес стикався з стереотипами щодо Півдня, які він отримав під час довоєнного періоду і Реконструкції. Навіть бульдозерна революція, що розпочалася вже з поступовим зростом урбанізації в південній частині США, не знищила сформовану ідентифікацію⁹⁴.

Бідність після поразки Конфедерації стала центральною проблемою південних штатів, в 1938 році економісти вважали низький рівень розвитку Півдня «Національною економічною проблемою № 1», ця частина США не піддавалась загальній ідеї американського стандарту і мала явні антиамериканські риси в економічній системі загального прогресу ХХ століття, що також дуже сильно впливало на ідентифікацію відокремлення південних штатів, колишньої Конфедерації, від країни, що вже після Першої світової війни набувала характеристик лідера в Старому і Новому Світі⁹⁵.

⁹¹ Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 19 - 21.

⁹² Там само. – P. 13.

⁹³ Там само. – P. 21.

⁹⁴ Там само. – P. 11.

⁹⁵ Там само. – P. 18.

Варто додати, що стадія індустріального розвитку і створення Нового Півдня у першій половині XX століття не вирішила проблему економічного розмежування Півдня і Півночі, хоча і дало можливість південним штатам після періоду Реконструкції розбудувати кращу інфраструктуру для розвитку і встановити деякі великі промислові центри з Півночі, як хімічні заводи Дюпон, та автомобільні підприємства БМВ і Фольксваген⁹⁶. Проте, багато людей, які займалися переважно в аграрній промисловості не відчували встановлення балансу, залишаючи в своїй історичній пам'яті особливу ідею про Програну справу, яка не тільки вплинула на основу історичного наративу Півдня і формування історичної пам'яті, а й також створювала надії детермінованості, які сприймалися з повторною і, багато в чому, невідвратною новою громадянською війною, яка вирішить проблеми минулої Конфедерації, відділить південні штати і їхній особливий економічний, та моральний курс від Америки. Навіть сьогодні в соціальних мережах можна зустрічати комічні малюнки того, як незакінченість громадянської війни досі існує в розумінні зносин північних і південних штатів⁹⁷.

Отже, розділення США на Південь і Північ можна вбачати значно раніше, ніж від фактичного формування Конфедерації і прослідковувати особливий, інший рух розвитку історичної пам'яті в цьому регіоні. Південь Сполучених штатів дійсно виділяється на загальній мапі країни, а історичний наратив отримує тут особливих форм, зважаючи на економічне і культурне минуле регіону.

3.2. Конфліктність пам'ятників.

⁹⁶ Jewell K. R. Introduction: The New South and the New Deal. – Cambridge, 2017. – P. 1 -4.

⁹⁷ Див. Додаток 2.

Конфліктність пам'ятників Конфедерації і критика їхнього існування, зважаючи на переважно велику кількість таких місць пам'яті на території південних штатів, не один раз постає в контексті публічного американського дискурсу, особливо під час шокуючих подій, які трапляються, зважаючи на інтерпретацію історії Конфедерації радикальними представниками руху за перевагу білої людини над іншими расами. Сьогодні ставлення американців до цих пам'ятників формує історична пам'ять, зокрема сформовані уявлення про місця пам'яті в кожному окремому штаті, де возведено пам'ятник солдатам чи керівникам Конфедерації. У таких випадках, історична пам'ять це важлива частина самоідентифікації, сприйняття своєї історії і важливості ролі своїх предків, під час зворушливих часів минулого, особливо під час найкривавішої і летальної для американської сторони війни.

Для багатьох сімей південних штатів пам'ятники присвячені Конфедерації говорять про минуле і історичний спадок, героїчну боротьбу їхніх предків, які боролися нехай і не за свободу рабів, але за свою свободу, своє політичне і економічне визначення вектору, за розвиток Півдня. Побудова пам'ятників громадянської війни, а особливо пам'ятників з представниками Конфедерації, припадає на кінець XIX століття, той період, коли більшість ветеранів війни були вже у похилому віці. Найактивнішими в постанові монументів була група Об'єднаних Дочок Конфедерації, яка займалася збереженням історичної пам'яті про громадянську війну, вони зосереджувалися на важливості увіковічення великої жертви Півдня і героїчності боротьби південних штатів проти північної агресії. Група була сформована вже в першій половині 90-х років XIX століття і активно діяла до початку Першої світової війни, вони формували потрібний Півдню історичний наратив, і до сьогодні займаються захистом спорудженої ними спадщини Конфедерації і взагалі історії «Золотого віку» південних штатів, що боролися проти військ Союзу у 1861 – 1865 роках.

Меморіали загиблим солдатам почали з'являтися одразу після війни, зважаючи на трагічність цієї частини історичної пам'яті, можна логічно підкреслити, що пам'ятники загиблим солдатам Півдня зосереджувалися, в більшості, лише в минулих штатах Конфедерації. З створенням групи Об'єднаних Дочок Конфедерації, меморіали почали встановлюватися у роки, коли більшість ветеранів громадянської війни вже помирало, так їхні «дочки» впроваджували в політику пам'яті комеморацію героїв Півдня, зосереджуючись на бажанні сімей пам'ятати своїх «батьків», створити для них особливе місце в історії США⁹⁸. З цими монументами посилювалась ідея до зовсім іншого трактування подій громадянської війни, розширювався наратив про «Програну справу», минулу велич Півдня, трагічність років війни і особливої провини Півночі, яка атакувала вільнодумних людей Півдня, бо була не в змозі примиритися з успіхами аграрного розвитку і шляхетним духом майбутньої Конфедерації. По суті, поставали захисні механізми особливої історії південних штатів, які фіксувалися як в шкільних програмах, так і в локальній історичній пам'яті кожного окремого штату. На агресію Півночі в основному покликається загальне трактування громадянської війни на Півдні, але більш яскраві приклади такого наративу формуються на «кордоні» з Північчю, лінії Мейсон-Діксон⁹⁹. Сегрегація, яка відображалася в законах і політиці Джима Кроу, була другою великою хвилею встановлення пам'ятників громадянської війни, переважно пам'ятників солдатам Півдня, що дійсно проводилася в контексті зображення расової нерівності, та була політикою пам'яті, що зосереджувалася на білих громадянах, з урахуванням того, що ці меморіальні комплекси виражають

⁹⁸ The shifting history of Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 15 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/OAqUwum79W8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:36 – 2:14.

⁹⁹ Duggan P. Sins of the Fathers. The Confederacy was built on slavery. How can so many Southern whites still believe otherwise? // The Washington Post Magazine. – 2018. – November 28 / Електронний ресурс: <https://www.washingtonpost.com/news/magazine/wp/2018/11/28/feature/the-confederacy-was-built-on-slavery-how-can-so-many-southern-whites-still-believe-otherwise/> відвідано 20.05.2020.

почуття гордості щодо своїх предків і ностальгії за «золотими роками» процвітання Півдня, коли білі і афроамериканці були розділені в своїх правах і можливостях для самореалізації.

Варто додати, що місця пам'яті не обов'язково є монументами чи меморіальними табличками. Протягом післявоєнного періоду, Реконструкції Півдня, сегрегації і боротьби за громадянські права афроамериканців по всій території США, але переважно на Півдні країни, де наратив «Програної справи» був дуже поширений і вважається історичною дійсністю, історичну пам'ять формували назви вулиць, шкіл, коледжів, навіть військових баз¹⁰⁰.

Станом на 2017 рік правова і правозахисна група Південний Правовий Центр з питань Бідності, провела дослідження, де на території США у публічних місцях було зафіксовано близько 1500 символів, які репрезентують Конфедерацію і конструюють її особливий історичний наратив в пам'яті країни. Це дослідження було проведено для того, щоб показати, що сучасність США досі тісно пов'язується з подіями громадянської війни і досі має безліч місць пам'яті, які можуть трактуватися як місця шанування расистської ідеології і ненависті до рівності прав всіх етнічних груп, меншин і рас в країні¹⁰¹. В Сполучених штатах Америки досі нараховується 718 пам'ятників і меморіалів, які розповідають, турбуючу для представників руху за права людини, історію. Навіть більш шокуючим, громадськість знаходить той факт, що на території країни існує 10 військових баз, які названі на честь генералів і офіцерів Конфедерації¹⁰².

Зростання конфліктності в сприйнятті історичної пам'яті тісно пов'язане з визнанням існування настільки великої кількості пам'ятників

¹⁰⁰ This timeline shows confederate monuments are about racial conflict // Vox. – 2017. - August 23 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/WClgR6Q0aPE>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:44 – 1:02.

¹⁰¹ Там само. – Хв. 2:02 – 2:35.

¹⁰² Confederate monument debate continues in the South as statues are torn down and hidden // CBS Evening News. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://www.youtube.com/watch?v=QqTjVYxy6lM>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:05 – 1:12.

Конфедерації в ХХІ столітті. Конфліктність будується на різних наративах Півдня і Півночі, у різному баченні ролі і місії кожної з сторін, що билися у громадянські війни. Більш того, спори про важливість чи абсурдність, або загальну релевантність місць пам'яті, що символізують героїв південних штатів у боротьбі за збереження рабовласництва і автентичності Півдня, має у наш час тенденцію пробуджуватися під час трагічних актів насильства, що чиняться представниками радикального бачення про націоналізм, або вищу роль білої людини. В огляді таких подій, я вирішила проаналізувати низку новинних репортажів, в яких історики, політики і просто громадяни висловлюють своє ставлення до існування пам'ятників, почуття щодо трагедій і переконання щодо потреби збереження, перенесення чи знесення монументів Конфедерації. Варто зазначити, що новинні репортажі, особливо в наш час, є дуже односторонніми джерелами для аналізу, зважаючи на те, що визначення того, яку інформацію покажуть в прямому ефірі, часто пов'язане з політичними і маркетинговими стратегіями телеканалів. Тим не менш, новини можуть бути важливим ресурсом, бо вони часто беруть контрверсійні інтерв'ю, які підвищують рейтинг популярності і обговорень, що допомагає вбачати контраст в суспільній думці. У своєму дослідженні я намагаюся зосередитися на інтерв'ю, які дають очевидці знесення пам'ятників, думки представників міських рад, а також на підготовлені доклади запрошених істориків.

Найгучніші події останнього десятиліття, що призвели до порушення питання про усунення пам'ятників громадянської війни, довгий час залишалися в центрі уваги громадськості в США. Прибирання пам'ятників з вулиць і публічних місць відпочинку відбулося після подій 17 червня 2015 року, коли 21 річний Ділан Руф¹⁰³ вчинив терористичний акт в церкві Емануель, одній з історичних афроамериканських церков в Чарлстоні, штат

¹⁰³ The shifting history of Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 15 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/OAqUwum79W8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 3:40 – 3:41.

Південна Кароліна. Чоловік був радикально налаштованим прихильником переваги білої людини і його жертвами стало дев'ятеро афроамериканців, які проводили службу в церкві¹⁰⁴. Злочин Руфа розглядався в федеральному суді і був визнаний «злочином ненависті»¹⁰⁵. Після подальшого розслідування виявили, що чоловік на своїх персональних сторінках в соціальних мережах часто публікував фотографії з символами білих націоналістів в США, а також закликав своїх знайомих і друзів приєднатися до нього і розпочати нову расову війну, для того щоб врятувати країну від афроамериканців. Ділан Руф став першою людиною в історії сполучених штатів, яка отримала смертельний вирок від федерального суду за скоєння злочину ненависті, проте сам вирок ще не було виконано, так як захист Руфа посиляється на ментальні проблеми 21-річного підсудного, тим не менш, чоловіка також було присуджено до довічного ув'язнення¹⁰⁶. Інформація про наміри вбивці відновила суспільну дискусію щодо символів негативного минулого і щодо загального посилу місць пам'яті, які репрезентують не тільки локальну історію Півдня, солдатів, що боролися на боці Конфедерації, а також і прихильників вищості білої людини над іншими расами. Терористичний акт і той факт, що Ділан Руф використовував символи Конфедерації у своїй ідеології приголомшило суспільство, в Південній Кароліні було вирішено зняти прапор Конфедерації¹⁰⁷.

2017 рік продовжив зростання невдоволення сформованою на Півдні історичної пам'яті, особливо після того, як влітку оновився процес дебатів про переміщення пам'ятників і відбувся протест білих націоналістів проти

¹⁰⁴ Dylann Storm Roof Arrested In Charleston Church Shooting // NBC News. – 2015. – June 19 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/uHS-0WaokFA>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:17 – 1:00

¹⁰⁵ Там само. – Хв. 0:00 – 1:26.

¹⁰⁶ Dylann Roof Sentenced To Death For Charleston Church Massacre // MSNBC – 2017. – January 10 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/r-KzrRryvQc>, відвідано: 17.05.2020. – 4:24 хв.

¹⁰⁷ Why America is wrestling with Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 26 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eNQ8F72Olh0>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:56 – 1:13.

перенесення монументу Роберту Едварду Лі в Шарлотсвіллі. Смолоскипна хода зі свастиками і трагічне вбивство жінки, під час мітингу розглядалися в багатьох програмах новин, національних і місцевих, на території США. Більш того, в 2017 році було знято фільм «Чорний куклукскланівець»¹⁰⁸, який звинувачував в терорі білих націоналістів, показував історію викриття представників ку-клукс-клану поліцією і був присвячений жертві трагедії.

Реакція місцевих влад окремих міст на Півдні США щодо подій 2015 і 2017 року виражалася у рішенні, після голосування, прибрати місця пам'яті, що зображали солдатів і офіцерів Конфедерації, бо вони, в першу чергу, пропонували носіям історичної пам'яті видозмінену історію громадянської війни, підкреслюючи той факт, що герої конфедеративних військ були вимушені відповідати на виклик північної агресії, і поширювали відверто расистську ідеологію, бо ці люди боролися за збереження свого права на рабовласництво і використання праці афроамериканців, у деяких випадках, без надання простих і необхідних для життя умов.

Аналізуючи ставлення істориків і політиків Півдня, я обрала для дослідження випуск «NBS News» за 20 серпня, під час якого показали проведене інтерв'ю в музеї міста Річмонд, в якому обговорювали смолоскипну ходу і терор, який супроводжував протест проти знесення статуї Роберта Едварда Лі і проти зникнення авеню пам'ятників, присвячених пам'яті Конфедерації, у Річмонді. Цей випуск одним з перших, серед каналів новин, створює опитування серед представників міської влади міста і, також записує матеріал з коментарем істориків і захисників пам'яті Півдня, як наприклад у представника групи Збереження Монументів на Авеню в Річмонді, минулій столиці Конфедерації Біла Галоша. По словам Галоша, президента групи, історична пам'ять, яка репрезентується на авеню є невід'ємною частиною історії міста, без якої особливість і ідентифікація

¹⁰⁸ Чорний куклукскланівець / Реж. Спайк Лі. – Оссінг (штат Нью-Йорк): Blumhouse Productions, Monkeypaw Productions, QC Entertainment, 2017. – 135 хв.

втрачають свій сенс, він впевнений, що конфліктність символів, які репрезентують статуї не є виправданою, бо кожне місто має знати свою історію, навіть у випадках, коли вона не задовольняє всі сторони, бо це те минуле, від якого неможливо відмовитися, воно є частиною самого сприйняття міста, це історія кожного громадянина Річмонда і її потрібно сприймати, виключно, як один з ключових стадій історичної розбудови міста і її пам'яток¹⁰⁹. Також про свої переживання і ставлення до неоднозначного посилу пам'ятників у цьому випуску говорили з мером Річмонду Леваром Стоуні, член міської ради Шарлотсвілля Крістен Сайкас і Крісті Колемен, яка є головним виконавчим директором музею громадянської війни в Річмонді. Варто зазначити, що інтерв'ю з цими людьми, які вважають, що пам'ятники повинні бути прибрані з публічних місць на міста і представлені в музеях, є довшими, ніж розмова з Білом Голашем, певною мірою через те, що канал «ABC News», це канал, який охоплює аудиторію всіх Сполучених штатів, а отже у збиранні інформації більше схиляється до репрезентації протестів, як агресивних актів білих націоналістів, де протести зображуються як негативне явище для американської сьогоденності. Левар Стоуні декілька раз зазначає, що він хоче, щоб меморіали зникли, бо вони є відвертим символом ненависті і расизму, люди, що протестували проти таких змін у місті з смолоскипами пробуджують у мера негативні емоції, він зізнався, що ця хода сприйнялася як хода ку-клукс-клану, тільки без ковпаків¹¹⁰. Крістен Сайкас зазначила, що хода була дуже ворожою, багато людей були озброєні¹¹¹, так, можна сказати, що учасники протесту дійсно захищали історичну пам'ять, яка дозволяє їм знаходити тяглість і ідеї расистської ідеології, бо в натовпі більшість представляла ідеї вищості білої людини, націоналізму, фашизму.

¹⁰⁹ Erasing history?: The debate over Confederate monuments // ABC News. – 2017. – August 20 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/ZEiJiSgoUX8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:01 – 0:35.

¹¹⁰ Там само. – Хв. 1:27 – 1:58.

¹¹¹ Там само. – Хв. 1:06 – 1:20.

Крісті Колемен в інтерв'ю говорила про те, що для багатьох учасників смолоскипної ходи пам'ятники дійсно відображають корінь ідеї свого минулого, бо вони бачать в офіцерах Конфедерації добродесних, хоробрих і шляхетних людей, які боролися за свою справу і які відстоювали права Півдня на свій особливий шлях, забуваючи, що, одночасно, їхні предки боролися проти заборони рабовласництва, усвідомлено протистояли ідеї рівності людини, що є неприйнятним у сучасному суспільстві в США. Директор музею також зазначила, що для багатьох людей на Півдні історія перетворюється на ностальгію¹¹², переважно через побутуючу ідею про «кращі часи» і «Програну справу», а отже особливий наратив про хід громадянської війни, який був створений на Півдні, і існування місць пам'яті, дозволяє білим південцям сформувати особливу історичну пам'ять, яка має характер загальноприйнятого схвалення часів до громадянської війни, ностальгії за аристократичністю Півдня.

26 серпня щодо конфлікту навколо історичної спадщини Півдня було знято невеликий випуск, який брав інтерв'ю у істориків для каналу новин «PBS NewsHour». В випуску взяв участь П'єр МакГроу засновник і президент комітету «Монументального завдання», який займається збереженням історичних пам'ятників, він впевнений, що історична пам'ять, яка передається саме завдяки існуванню монументів Конфедерації є невід'ємною частиною історичного знання пересічної людини в Південних штатах, більш того, намагання змінити історію завжди викликає небажані проблеми, які можна уникнути, залишивши історичні пам'ятки на своїх місцях, бо монументи пробуджують в людях багато різних реакцій. МакГроу впевнений, що досліджуючи архітектуру, історію встановлення, зміст і символізм пам'ятників Конфедерації, не варто судити історичні постаті, що там зображені за сучасними стандартами. Також в інтерв'ю зазначається, що

¹¹² Erasing history?: The debate over Confederate monuments // ABC News. – 2017. – August 20 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/ZEiJiSgoUX8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:58 – 3:03.

конфлікт навколо історичної пам'яті провокується лише з сторони політиків і не має відношення до її реального формування, бо на Півдні пам'ятники створювалися для того щоб виразити шану і гордість солдатами, які боролися у громадянській війні, і які не повернулися.¹¹³

Другий гість дискусії, Пеніл Джозеф, професор і історик з Університету Техасу, упевнений, що пам'ятники людям, які билися заради збереження рабовласницького устрою на Півдні, не повинні більше існувати, зважаючи на те, що всі символи Конфедерації є, передусім, символами рабства, расової ненависті і уявлень про вищість білої людини, більш того, рішення позбутися пам'ятників лідерам і солдатам Конфедерації не можливо порівнювати з ідеями про знесення пам'ятників і зміну історичної пам'яті щодо монументів Томасу Джефферсону чи Джорджу Вашингтону, бо, на відміну від борців проти Союзу під час 1861 – 1865 років, «отці Америки», не зважаючи на те, що мали рабів, запроваджували ідеї розвитку демократії, які поступово б включали в себе всі меншини і долучали б їх до Союзу. Конфедерація виявляється для професора зовсім іншою, контрастною країною, яка, передусім, намагалася віддалитися від тих цінностей, які були запропоновані під час війни за незалежність.¹¹⁴ Таким чином, Джозеф переконаний в тому, що конфлікт навколо історичної пам'яті і героїв національного наративу США відрізняється від конфлікту, де люди відмовляються позбутися шкідливих і образливих символів, що досі використовуються націоналістами, бо всі символи Конфедерації автоматично стають «неамериканськими»¹¹⁵.

Фіцх'ю Брайндайдж професор історії з університету Північної Кароліни, Чапел Хіл, який займається історією Півдня у період громадянської війни, говорить про те, що монументи Конфедерації

¹¹³ Why America is wrestling with Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 26 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eNQ8F72Olh0>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 5:00 – 5:51.

¹¹⁴ Там само. – Хв. 3:28 – 4:45.

¹¹⁵ Там само. – Хв. 7:35 – 9:04.

викликають у людей сильні емоції і одночасно сприймаються контроверсійно. Для південців, общин, які спорудили місця пам'яті і для яких ці місця пам'яті є символами їхнього спадку, ідентифікації, важливо, щоб монументи залишалися на місцях свого заснування, тим більше, переміщення багатьох пам'ятників вимагає великого фінансового і технічного забезпечення.¹¹⁶

Дискусія навколо проблемності знесення пам'ятників конфедеративної республіки також відбулася в випуску новин «CBC News: The National». Професор Гарварду Кларенс Лусейн впевнений, що пам'ятники повинні зникнути з вулиць США зважаючи на те, що вони є символами для прихильників вищості білої людини, а також не допомагають сучасному суспільству будувати новий наратив і загоювати рани расистської ненависті¹¹⁷. Для професора питання про знесення пам'ятників не є жодним чином контроверсійним, бо історична пам'ять може змінюватися, а прибирання монументів Конфедерації тільки буде сприяти формуванню нової історичної пам'яті в суспільстві. На думку Лусейна, знесення монументів не буде актом стирання історії, бо вони, по суті, не навчають минулому, не мають контексту і часто символізують лише расизм¹¹⁸. Звісно, для історичної пам'яті такі зміни будуть відчутними, зважаючи на те, що вона часто формується в суспільстві на основі репрезентованих на вулицях пам'яток минулого.

«NBC News» 24 квітня 2017 року знімали репортаж про знесення двох статуй офіцерам Конфедерації в Новому Орлеані. Зважаючи на те, що на Півдні США люди часто різко реагують на такі рішення міської влади,

¹¹⁶ Why America is wrestling with Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 26 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eNQ8F72Olh0>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 11:49 – 13:23.

¹¹⁷ Confederate monuments removed and covered up overnight across the U.S. // CBC News: The National. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/q60-azfoWS4>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 1:06 – 1:39.

¹¹⁸ Там само. – Хв. 4:14 – 5:19.

перенесення монументів проходило вночі і ретельно охоронялося. Під час знесення не було проявлено агресії. З інтерв'ю присутнього на демонтуванні лідера групи «Зніміть їх, Новий Орлеан» Малькольма Субера¹¹⁹, можна визначити, що афроамериканські групи активістів вітають зникнення символів рабовласництва і дискримінації з вулиць міста, проте, Субер зазначив, що зняття пам'ятників вночі є певним легкодушним вчинком, бо багато афроамериканців оцінили би, що завдяки розвитку суспільства і правильного розуміння історії, символи несправедливості більше не репрезентуються на вулицях міста. Проте, працівник, який виконував знесення обеліску свободи, зазначив, що цей монумент був символом шанування солдатів і його прадіда, як і для багатьох південців, був частиною історичної пам'яті всередині сім'ї, а отже, для нього споглядати знесення таких місць пам'яті дуже болісно, бо це не змінить історію, він зазначає, що це відверта атака на історію і зневага до особливості історичного розвитку регіону всієї Луїзіани¹²⁰. Знесення пам'ятників по всій території США зустрічається з проблемою права, бо військові монументи захищаються державою, проте в Новому Орлеані після голосування, міська влада спромоглася здобути схвалення рішення про перенесення конфліктних місць пам'яті в музеї громадянської війни. Про рішення перемістити пам'ятники також запитали перехожого афроамериканця, який сказав, що монументи, присвячені солдатам південних штатів у боротьбі з Союзом, насправді, повинні зникнути, щоб не розпалювати полум'я расистської ворожості на Півдні і дійсно рухатися у XXI століття¹²¹. Мер міста Міч Лендерс¹²² чітко висловився щодо того, що пам'ятники, які будувалися для пошани солдатів і лідерів Конфедерації, не є нешкідливими символами історичної пам'яті, ці монументи були місцями зборів представників ку-клукс-клану і білих

¹¹⁹ New Orleans Is Removing Confederate Monuments Despite Threats // NBC News. – 2017. – April 24 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/MZAi6G7rQYk>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 0:04 – 0:18.

¹²⁰ Там само. – Хв. 0: 19 – 0:33.

¹²¹ Там само. – Хв. 1:09 – 1:18.

¹²² Там само. – Хв. 0:34 – 0:46.

націоналістів, тому він не дозволить встановлювати Конфедерацію на п'єдестали на головних вулицях міста. На новинному ресурсі «NOLA.net» того ж дня опублікували відео, яке не увійшло в репортаж «NBC News», де один з очевидців знесення монументу впевнює перехожих в тому, що в Америці так не робиться, він проти знесення монументів історії свого міста, запевняючи, що це схоже на комунізм і робиться вночі, коли багато незгодних не зможуть висловити свій протест¹²³. З цього можна бачити дуже глибоку проблему сприйняття монументів громадянської війни, з одного боку, як частини історії і ідентифікації міст у південних штатах, з іншого боку, як символів нерівності, націоналізму, схвалення рабовласників і рабства.

Після трагічних подій 2017 року в південнішому штаті Техас університетом в місті Остін також було вирішено змістити три статуї лідерам Конфедерації. Так на території кампусу було зміщено пам'ятники Роберту Едварду Лі, Альберту Сідней Джонстону і Джону Хеннігеру Рейгану. Президент кампусу Грег Фенвес зазначив, що ці статуї стали символами для сучасних прихильників вищості білої людини і неонацистів, тому, не дивлячись на те, що університет хоче вчити своїх студентів історії міста і штату, Февенс не вважає правильним мати пам'ятники, які вшановують людей, що очолювали Конфедерацію і відстоювали цінності проти людства¹²⁴. Під час усунення пам'ятників з території університету була присутня випускниця Сільвія Акоста, яка назвала це історичною подією, бо університет таким чином протистоїть расизму і ненависті в суспільстві.¹²⁵ Інший свідок знесення статуй лідерам Марк Пітерсон був проти викреслювання історії і відмови від будь-яких пам'яток, бо в них зображена

¹²³ Confederate monument removed in New Orleans // NOLA.com. – 2017/ - August 24 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/Ac0BDTYS5sw>, відвідано: 17.05.2020. – 1:11 хв.

¹²⁴ University of Texas removes confederate statues from campus // Kxan. – 2017. – August 21 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/RoPB7zpTQdQ>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:00 – 1:06.

¹²⁵ Там само. – Хв. 2:20 – 2:35.

частина минулого, і, навіть, якщо людина ненавидить Конфедерацію, чи постать Роберта Едварда Лі, монументи для нього є цікавими джерелами інформації історичної та культурної¹²⁶. Можна зазначити, що зникнення монументів лідерам Конфедерації на територіях освітніх закладів Півдня США сприймаються молодшим поколінням південців не так болісно, ніж, наприклад, представниками групи «Сині Ветерани Конфедерації». Маршал Девіс, один з представників цієї групи, повідомив місцевому новинному каналу «Кхан», що він шокований знесенням місць пам'яті і що організація буде порушувати питання повернення статуй на їхні законні місця в суді, більш того, Девіс зазначив, що білі націоналісти вкрали у «Синів Ветеранів Конфедерації» їхні символи¹²⁷, що вказує на те, що історична пам'ять і місця пам'яті забираються у людей, які шанують родинну історію, для яких пам'ятники присвячені Конфедерації є невід'ємною частиною культурного і історичного визначення себе і своїх передків в русі історії.

З випуску «CBS Evening News» відомо, що в Бірмінгемі, штат Алабама з 16 серпня 2017 року було вирішено закрити чорними дошками монументи Конфедерації. Проти закриття доступу до монументу виступив один перехожий, який вийшов у знак протесту, Рой повідомив в інтерв'ю, що він вважає, що відмова від будь-яких пам'ятників, які стали символами історії для жителів міста, це неправильна реакція і спроба змінити історію, яка була написана вже давно¹²⁸. Така відповідь вказує на те, що пам'ятники для деяких людей залишаються каталізатором у формування історичної пам'яті, бо вони асоціюються з розповідями про минуле в сім'ях, вшановують солдатів, а отже силу окремих штатів, а також будують уявлення про аристократичний

¹²⁶ University of Texas removes confederate statues from campus // Kxan. – 2017. – August 21 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/RoPB7zpTQdQ>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 2:36 – 3:08.

¹²⁷ Sons of Confederate Veterans upset about removal of Confederate statues on UT campus // Kxan. – 2017. – August 21 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eBIuqNC7-eE>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:47 – 3:00.

¹²⁸ Confederate monument debate continues in the South as statues are torn down and hidden // CBS Evening News. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://www.youtube.com/watch?v=QqTjVYxy6IM>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:26 – 0:39.

Південь, з яким носіям історичної пам'яті в південних штатах важливо відчувати зв'язок.

В контексті трагічних подій і наступних рішень, на території міст окремих штатів, щодо знесення чи перенесення пам'ятників лідерам Конфедерації, громадськість фокусує свою увагу на реакції президента країни, Дональда Трампа. Професор з університету Вандербілт Софі Брок-Джеймс, яка дала своє інтерв'ю на каналі «NBS News», зазначила, що смолоскипна хода і той факт, що вона дійсно відбулася у сучасній реальності США, багато в чому пов'язана з сприйняттям обрання нового президента серед прихильників переваги білої людини, бо вони відчують хоробрість, починають думати, що їхні ідеї тепер стають більш прийнятними і, таким чином, вони перестають діяти онлайн в своїх групах, де публікується інформація про націоналізм і виходять на вулицю¹²⁹. В репортажах, які розробляються на основі проблеми знесення пам'ятників Конфедерації, постать Трампа згадується дуже часто, це можна пояснити, зважаючи на те, що персону президента є певним символом того, як потрібно ставитися до історії країни і одночасно є ціллю критики, зважаючи на його неоднозначні політичні рішення, доволі великий відсоток неприязних до його обрання громадян, що підвищує популярність переглядів такого роду репортажів. Також, як було зазначено у першому розділі, історична пам'ять залежить від політики і політики пам'яті, особливо під час зміни голови держави. Президент має бути моральним авторитетом для електорату¹³⁰, а отже, його ставлення до пам'ятників може впливати на те, як будуть сприйматися місця пам'яті у суспільстві. Дональда Трампа у 2017 році сильно розкритикували, за те, що він назвав монументи офіцерам Конфедерації «прекрасними статуями», голова держави зазначив, що постаті, які представлені на цих

¹²⁹ Confederate Monuments at Center of Nationwide Protests // NBC News. – 2017. – August 14 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/WCwHdzf47rE>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:35 – 1:54.

¹³⁰ Trump rails against the removal of 'beautiful statues' // ABC News. – 2017. – August 18 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/QxHlrskafuY>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 2:42 – 2:51.

монументах були рабовласниками так само, як і найпопулярніші герої національного наративу США, Джордж Вашингтон і Томас Джефферсон¹³¹. Треба зазначити, що історична пам'ять в країні піддається корекції і в питанні про репрезентацію героїв США, отців Декларації Незалежності, навіть Христофора Колумба, який жорстоко поведився з корінними американцями¹³², у процесі зміни історичної пам'яті Дочки Конфедерації, які в основному відповідальні за створення історичної пам'яті щодо подій громадянської війни в США, впевнені, що долю знесених меморіалів солдатам Півдня розділять всі контрверсійні постаті історії¹³³.

Знесення пам'ятників змінює історичну пам'ять, бо багато людей пов'язує існування цих пам'яток з минулим своїх родин, для багатьох місця пам'яті є частиною ностальгії за кращими часами, для військових меморіали солдатам є особливими символами чесноти, жертвності і аристократичності¹³⁴. Як зазначає історик Девід Топпс, учасник історичної реконструкції боїв громадянської війни, люди, що зносять пам'ятники Конфедерації знищують свій, а що головніше, його зв'язок з минулим, бо він мав предків, які боролися в лавах конфедеративної армії, а отже це не повага до них, до нього, а також до своєї країни і її історії¹³⁵.

Несхвалення змін ландшафту місць пам'яті також підсилюється тим, що монументи розмальовують, або, навіть, зносять самовільно. Такі дії влада

¹³¹ Trump rails against the removal of 'beautiful statues' // ABC News. – 2017. – August 18 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/QxHlrskFuY>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 0:41 – 1:10.

¹³² Why America is wrestling with Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 26 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eNQ8F72Olh0>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 1:50 – 2:05.

¹³³ Confederate monument removed from Hollywood Forever Cemetery // FOX 11 Los Angeles. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: https://youtu.be/c_b0fLcAECM, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:28 – 1:41.

¹³⁴ The shifting history of Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 15 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/OAqUwum79W8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 3:50 – 4:13.

¹³⁵ Civil War Re-enactors Weigh in on Confederate Monuments Controversy // VOA News. – 2017. – November 5 / Електронний ресурс: https://youtu.be/t-7uKiN_08k, відвідано 17.05.2020. – Хв. 1:51 – 2:16.

часто має розглядати, як акти вандалізму. Наприклад, в Дюрхемі, штат Північна Кароліна, монумент солдатам Конфедерації було знесено дуже брутально, саму статую було сильно пошкоджено¹³⁶. З нещодавніми протестами в США групи «Чорні життя мають значення» на сторінці групи збереження монументів на авеню в Річмонді в Фейсбук повідомили, що монументи знову в небезпеці, через те, що вони неправильно сприймаються як символи расизму. Багато пам'яток було піддано актам вандалізму. Також, група припускає, що вандали не були місцевими¹³⁷. Це ще раз вказує на те, що історична пам'ять громадянської війни розрізняється на Півдні і Півночі, а також між штатами, бо в Річмонді, як минулій столиці Конфедерації, такі місця пам'яті сприймаються як частина історичної частини міста.

Пам'ятники Конфедерації можуть продовжувати існувати, на думку історика Едварда Ейреса, який впевнений, що пом'якшити конфлікт навколо місць пам'яті можливо, якщо подавати ці монументи у правильному контексті, вчитися на історії і пам'ятати, бо такі символи конфедеративного минулого можуть надавати сучасності роль інструкції¹³⁸. Проте, проаналізувавши інтерв'ю категоричних противників існування таких символів історичної пам'яті, можна сказати, що наявність пам'ятників Конфедерації може сприйматися і як те, що американська нація не навчилася на своїх помилках і не може відмовитися від шкідливої для себе інтерпретації громадянської війни, що буде впливати на формування історичної пам'яті наступних поколінь. Мер Бірнінгему, штат Алабама, Вілліам Бел впевнений, що монументи Конфедерації показують, що американці не навчилися на своїй історії, бо такі місця пам'яті показують, що не всі були народжені

¹³⁶ Trump rails against the removal of 'beautiful statues' // ABC News. – 2017. – August 18 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/QxHlrskFuY>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:28 – 1:39.

¹³⁷ Monument Avenue Preservation Group // Facebook. - 2020. – June 3 / Електронний ресурс: <https://www.facebook.com/MonumentAvenuePreservation/posts/3157882060967710>, відвідано: 05.06.2020.

¹³⁸ The shifting history of Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 15 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/OAqUwum79W8>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 4:47 – 5:27.

рівноправними¹³⁹. На думку професора Вілліама Сторкі, необхідність прибрати символи Конфедерації існує і чим раніше це відбудеться, тим краще, бо це, в першу чергу, вирішить можливі проблеми, які можуть виникнути пізніше у покоління його дітей і онуків¹⁴⁰, бо носії неправильного бачення розвитку подій громадянської війни 1861 – 1865 років будуть впливати на нові генерації, які можуть зіткнутися ще з більш фатальними та кривавими конфліктами щодо знесення чи залишення пам'ятників на своїх місцях, через те, що вони будуть намагатися захистити свою історичну пам'ять, неправильне бачення, яке їм було щеплено ще під час шкільного навчання, у процесі відвідування місць пам'яті і невірному трактуванні дій людей, які зображені на монументах.

Варто додати, що пам'ятники, як особливі символи історичної пам'яті є доступними репрезентаціями певних героїв і подій країни і міста, бо історична пам'ять формується у соціумі, а отже, прийняті соціумом герої породжують і відповідний до їхньої репрезентації історичний наратив. Для сучасного суспільства, яке переосмислює злочини в своїй історії і спирається на моральні цінності, певні монументи, які стали місцями пам'яті для старших поколінь, з ретельнішим дослідженням стають негативними символами, пережитками історії. Тим не менш, суспільство США ще повністю не готове відмовитися від консервативності поглядів щодо історичної пам'яті, яка конструюється завдяки наявності монументів і символів. Згідно з опитуванням, яке розголошував канал «Channel 4 News», 62% громадян вважають, що пам'ятники повинні залишатися на своїх місцях

¹³⁹ Confederate monument debate continues in the South as statues are torn down and hidden // CBS Evening News. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://www.youtube.com/watch?v=QqTjVYxy6IM>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 1:44 – 1:51.

¹⁴⁰ North Carolina's Debate On Confederate Monuments Rages On | NBC Nightly News // NBC News. – 2018. – May 12 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/lxG6RqGSeZo>, відвідано: 17.05.2020. – Хв. 2:33 – 2:58.

і продовжувати слугувати містам, як особливі туристичні об'єкти та місця комеморації¹⁴¹.

Отже, проаналізувавши реакцію громадськості і істориків на знесення чи переміщення місць пам'яті, можна зробити висновок, що пам'ятники, меморіали загиблим солдатам і символи Конфедерації для більшості мешканців Півдня США складають важливу частину в формуванні історичної пам'яті. Проте, у сучасному суспільстві і зміні наративів, де героїв Півдня, перш за все, характеризують як рабовласників і борців за несправедливість, місця пам'яті також можуть сприйматися як символи расизму, що і породжує конфлікт навколо їхньої репрезентації в містах штатів Півдня, де пам'ятників, присвячених постатям, що боролися на боці Конфедерації, більше і вони пов'язуються зі спадком.

3.3. Ставлення носіїв історичної пам'яті до меморіалів Конфедерації.

Нещодавня хвиля знесення пам'ятників, присвячених історії Конфедерації була передбачена в роботі Вудворда, автор говорить, що «Південці, напевно, будуть не дуже радісно сприймати той факт, що пам'ятки їхньої регіональної самобутності зараз починають зникати»¹⁴², послуговуючись цим твердженням і для того, щоб доповнити своє дослідження, яке спиралося на відеоматеріали новинних передач, я вирішила провести своє невелике опитування серед представників південних штатів, для того, щоб сформуванати для себе картину настроїв, що вимальовується під час посилення війни проти пам'ятників Конфедерації.

¹⁴¹ Confederate statues protest: the history and the debate // Channel 4 News. – 2017. – August 25 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/Rnu0ksRxi7A>, відвідано 17.05.2020. – Хв. 0:31 – 0:39.

¹⁴² Woodward V. The Burden of Southern History. – Baton Rouge, 2008. – P. 5 (переклад з іноземної мови мій).

Для своєї дипломної роботи я провела опитування серед чотирьох громадян з міст штату Південної Кароліни, а саме з Колумбії, Чарльстона і Саммервілля. Опитування було проведено мною в період лютого – березня 2020 року, для того, щоб зрозуміти, як в сучасному американському суспільстві працює концепт П'єра Нора про місця пам'яті і спробувати дослідити особливості колективної історичної пам'яті південних штатів Америки, які під час громадянської війни боролися за сепарацію Півдня. Зважаючи на те, що опитування проводилося в усній формі та у формі листування, я не можу назвати його суто усноісторичним дослідженням, проте хочу надати транскрипцію проведеної роботи¹⁴³. Деякі респонденти побажали не поширювати своїх особистих даних, тому для кращої структури тексту, було вирішено, що всі учасники опитування у роботі будуть представлені лише по імені. Моєю орієнтованою групою були дорослі 1970-х і 1990-х років народження, це було заплановано для того, щоб дізнатися ставлення двох недалеких один від одного поколінь. В опитуванні взяли участь троє чоловіків і одна жінка.

Опитування передбачало три ключових запитання:

1. Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?
2. Чи важливі пам'ятники?
3. Яку альтернативу ви би запропонували для пам'ятників Конфедерації і репрезентації історичної пам'яті на Півдні?

Ці питання, передусім, орієнтуються на здобуття інформації про індивідуальне ставлення людей до монументів і їхньої ролі в створенні особливої історичної пам'яті Півдня. Зважаючи на невелику кількість людей, які взяли участь в опитуванні, треба зазначити, що дані важко інтерпретувати

¹⁴³ Див. Додаток 3.

статистично, проте, вони показують досить різні індивідуальні уявлення про роль громадянської війни в ідентифікації південців.

Опитування показало, що у покоління 1990-х років, переважно, не формується сильний зв'язок з побудованими у минулому пам'ятниками Конфедерації, більш того, вони визнають дуже суперечливий характер існування символів «негативного минулого» у сьогоденному житті американців Півдня. Опитані віком у 21 – 25 років посилаються на культуру історичної пам'яті, яка залишається у їхніх батьків і загалом старших поколінь, для яких окремий пантеон героїв Півдня становить один з центральних стовпів їхньої самоідентифікації, відокремлення особливої локальної історії пам'яті. Ці статуї і меморіали значать для старших генерацій вшанування предків, в особливості їхньої відваги, жертв, тому монументи Конфедерації не хочеться турбувати.

Також можна зазначити, що старший респондент у моєму опитуванні має більш консервативне уявлення про важливість існування монументів в своєму місті, штаті, і взагалі на Півдні, вважаючи, що це невід'ємна частина історії, яка важлива для старшого покоління, важлива для розуміння колишньої епохи і культури Півдня, а отже, Джеймс визнає, що історична пам'ять дійсно зосереджується в низці створених після громадянської війни місць пам'яті і сприймається як частина міста, його особлива історична територія. Респондент, тим не менш, погоджується з тим, що деякі статуї мають дуже політизований характер, особливо ті, що були встановлені в епоху Джима Кроу. Також, можна зазначити, що для молодших людей історична пам'ять формується з наративу, а місця пам'яті виступають як продукт цього наративу. На мою думку, пробудження обурення щодо знесення чи перенесення пам'ятників Конфедерації на Півдні вказує, що пам'ятники частіше існують в історичній пам'яті в контексті наративу про минулу велич Півдня, аристократичність південного стилю життя. Особливе бачення громадянської війни, як північної агресії і уявлення про Програну

справу стають основними відмінностями. Суспільство формує свою історичну пам'ять покликаючись на рівень своєї освіти, наявність символів минулого у повсякденному житті. Важко сказати напевно, чи мають значення монументи Конфедерації для сучасних американців, зважаючи на те, як зазначив один з респондентів, монументалізм в США доволі відрізняється від традиції, яку має Європа.

Проаналізувавши отримані відповіді я змогла виокремити такі бачення щодо ролі пам'ятників в побудові історичної пам'яті у сучасному суспільстві. Для Кріса, першого респондента, місця пам'яті важливі лише коли вони атаковані, історична пам'ять Півдня, на його думку, може удосконалюватися і без їхнього існування в публічних місцях. Для Кріса конфліктність і війна пам'ятників це, переважно, політичний феномен, він впевнений, що історична пам'ять Півдня повинна формуватися на більш широкому рівні. Для того, щоб уникнути конфліктності з Північчю, південні штати повинні позбутися старого наративу, який сформували ще Об'єднані Дочки Конфедерації і покращити рівень шкільної освіти, притримуючись стандартам і національному наративу. Респондент зазначає, що він не хотів би бачити монументи, присвячені рабовласникам, біля судових, поліцейських і державних інституцій, проте, він вважає, що збереження подібних місць пам'яті у спеціальних музеях чи історичних частинах міста прийнятно і допоможе Півдню мати свою особливу ідентифікацію. Для двох респондентів, Вілліама і Емми, місця пам'яті не важливі, деякі відверто образливі. Вілліам не може сказати, що він особисто бачить в пам'ятниках Конфедерації місця пам'яті, але він впевнений, що у старших поколінь зв'язок з монументами сильніший, вони формують історичну пам'ять для південців, які виокремлюють себе завдяки знанню про історичне минуле своїх предків, формують особисті спогади. В його відповіді перетинається політика пам'яті і історична пам'ять, де він зазначає, що політизація бачення місця монументів на вулицях міста змінює дискусію навколо їхнього

існування. Емма зазначила, що проблемної пам'яті краще позбутися. Для респондентки більш прийнятною є ідея знесення пам'ятників, зважаючи на те, що вони є символами, якими користуються радикали, прихильники ідеології про вищість білої людини. Емма хоче, щоб історична пам'ять змістила свою увагу з рабовласників і зосередилася на маргіналізованих, в той період, групі рабів. На її думку, такі музеї і місця пам'яті зможуть змінити невірний наратив Півдня і задовольнити сторони конфлікту. Для старшого респондента, Джеймса, місця пам'яті важливі, бо це передовсім витвори мистецтва. Він впевнений, що багато монументів, особливо солдатам Конфедерації, мають глибоку мораль, зображають громадянську війну трагічно і, водночас, актуально. Проте, Джеймс думає, що Південь готовий поступитися деякими місцями пам'яті для уникнення конфліктності і може надати більше контексту. Всі респонденти знаходять сучасний конфлікт в суспільстві навколо пам'ятників Конфедерації зближеним з політичним питанням, а зважаючи на попередній підрозділ, я можу зробити висновки, що історична пам'ять на Півдні США зараз має свою особливу ділянку саме в політиці, зважаючи на увагу до слів президента, невирішений расовий конфлікт, існування терористів і радикалів, які використовують пам'ятники, як доказ того, що вони знову можуть розширити своє бачення.

Отже, зважаючи на проведені дослідження, можна зазначити, що конфліктність навколо пам'ятників, присвячених лідерам, солдатам чи офіцерам Конфедерації, виникає у південних штатах через велику зосередженість таких місць пам'яті на цих територіях, історичне розрізнення бачення провини і вирішення громадянської війни, та дуже яскраве забарвлення історії Конфедерації, як історії рабовласників, расової дискримінації і, одночасно, історії кращих часів, та Програної справи. Для респондентів історична пам'ять про громадянську війну і роль їхніх предків у боротьбі проти Союзу починає змінюватися з сучасною політизацією питання про існування символів Конфедерації. Варто зазначити, що політика

пам'яті дуже сильно вплинула на загальний наратив і поширення таких монументів, а отже зміна уявлень про минуле, так само, як і в період установлення пам'ятників, має політичне забарвлення і фокусується на проблемних ділянках історії південних штатів США.

Висновки.

На основі проведеного дослідження, можна прийти до таких висновків. Історична пам'ять в США має свої особливості формування, проте, її можна характеризувати завдяки методології студій пам'ять. Зважаючи на проаналізовану літературу і проведення аналізу, я можу затвердити, що історична пам'ять про громадянську війну здебільшого сформована не самими очевидцями, ветеранами війни, а наступними поколіннями, які протягом історії створюють меморіальні комплекси, особливі наративи. Місця пам'яті, присвячені громадянській війні 1861 – 1865 років дійсно підтримують особливий символічний наратив в середині локальної колективної пам'яті штатів Півдня і допомагають сформувати суспільству своє бачення про значення минулого і самоідентифікацію.

Південний наратив в контексті формування історичної пам'яті дуже відрізняється від наративу Півночі США, він витворив особливе бачення ролі південних штатів, які від'єдналися від США у 1860 – 1861 роках і сформували Конфедерацію. Локальна історична пам'ять часто послуговується створеними конструктами про аристократичність Півдня, ідею Програної справи. Наратив, який впливає на історичну пам'ять і її розуміння суспільством південних штатів, намагається не зосереджуватися на боротьбі конфедеративного війська, як на боротьбі за збереження рабства, а вказує, що Конфедерація воювала і віддавала життя солдатів за економічний і культурний розвиток своїх територій, породжуючи міф про золоті часи процвітання.

Південь США вже після війни за незалежність 1812 року мав окремий від Америки шлях розвитку, що і впливало на витворення окремої історичної пам'яті в південних штатах минулої Конфедерації. Конфліктність місць пам'яті, які витворилися на основі південного наративу і бажанні пам'ятати героїчність і жертвність солдатів конфедерації, в сучасному дискурсі

виникає через переосмислення ролі цінностей Конфедерації у сучасній політиці пам'яті. Багато південних монументів, які передають пам'ять про громадянську війну в США, набувають різних символів у сучасній політиці пам'яті. Зважаючи на загострення питання про расизм і вищість білої людини всередині США, такі місця пам'яті сприймаються, як знаряддя поширення ідеології націоналізму білої людини. Питання про переміщення пам'ятників Конфедерації з вулиць міста поступово вирішується, але породжує багато контрверсійних думок. Переважно старші покоління південців досі вважають такі монументи місцями пам'яті і пов'язують своє сприйняття історії і спадщини через таку репрезентацію. Покоління 1990-х років вважає історичну пам'ять своїх штатів важливою, але, також переконано, що конфліктності можна позбутися, якщо перемістити пам'ятники рабовласникам в музеї і витворити новий наратив, який би став компромісом для носіїв історичної пам'яті і противників існування символів Конфедерації.

Загалом, зважаючи на виступи групи «Чорні життя мають значення», думаю, багато носіїв історичної пам'яті на Півдні США зможе змінити своє ставлення до конфліктності існування образливих для багатьох афроамериканців монументів, проте, в суспільстві досі існують доволі консервативні погляди на роль пам'ятників Конфедерації. Це, передовсім, визначається великою кількістю досі існуючих на Півдні пам'ятників лідерам і солдатам Конфедерації і політизацією питання зміни історичної пам'яті про громадянську війну в США.

Використані джерела та література.

Джерела:

1. Civil War Re-enactors Weigh in on Confederate Monuments Controversy // VOA News. – 2017. – November 5 / Електронний ресурс: https://youtu.be/t-7uKiN_08k, відвідано 17.05.2020.
2. Confederate monument debate continues in the South as statues are torn down and hidden // CBS Evening News. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://www.youtube.com/watch?v=QqTjVYxy6lM>, відвідано: 17.05.2020.
3. Confederate monuments removed and covered up overnight across the U.S. // CBC News: The National. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/q60-azfoWS4>, відвідано 17.05.2020.
4. Confederate monument removed in New Orleans // NOLA.com. – 2017/ - August 24 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/Ac0BDTYS5sw>, відвідано: 17.05.2020.
5. Confederate monument removed from Hollywood Forever Cemetery // FOX 11 Los Angeles. – 2017. – August 16 / Електронний ресурс: https://youtu.be/c_b0fLcAECM, відвідано: 17.05.2020.
6. Confederate statues protest: the history and the debate // Channel 4 News. – 2017. – August 25 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/Rnu0ksRxi7A>, відвідано 17.05.2020.
7. Confederate Monuments at Center of Nationwide Protests // NBC News. – 2017. – August 14 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/WCwHdzf47rE>, відвідано: 17.05.2020.

8. Dylann Roof Sentenced To Death For Charleston Church Massacre // MSNBC – 2017. – January 10 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/r-KzrRryvQc>, відвідано: 17.05.2020.
9. Dylann Storm Roof Arrested In Charleston Church Shooting // NBC News. – 2015. – June 19 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/uHS-0WaokFA>, відвідано: 17.05.2020.
10. Erasing history?: The debate over Confederate monuments // ABC News. – 2017. – August 20 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/ZEiJiSgoUX8>, відвідано: 17.05.2020.
11. Monument Avenue Preservation Group // Facebook. – 2020. – June 3 / Електронний ресурс: <https://www.facebook.com/MonumentAvenuePreservation/posts/3157882060967710>, відвідано: 05.06.2020.
12. New Orleans Is Removing Confederate Monuments Despite Threats // NBC News. – 2017. – April 24 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/MZAi6G7rQYk>, відвідано 17.05.2020.
13. North Carolina's Debate On Confederate Monuments Rages On | NBC Nightly News // NBC News. – 2018. – May 12 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/lxG6RqGSeZo>, відвідано: 17.05.2020.
14. Sons of Confederate Veterans upset about removal of Confederate statues on UT campus // Kxan. – 2017. – August 21 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eBIuqNC7-eE>, відвідано: 17.05.2020.
15. The shifting history of Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 15 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/OAqUwum79W8>, відвідано: 17.05.2020.

16. This timeline shows confederate monuments are about racial conflict // Vox. – 2017. - August 23 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/WClgR6Q0aPE>, відвідано: 17.05.2020.
17. Trump rails against the removal of 'beautiful statues' // ABC News. – 2017. – August 18 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/QxHlrskafuY>, відвідано: 17.05.2020.
18. University of Texas removes confederate statues from campus // Kxan. – 2017. – August 21 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/RoPB7zpTQdQ>, відвідано: 17.05.2020.
19. Why America is wrestling with Confederate monuments // PBS NewsHour. – 2017. – August 26 / Електронний ресурс: <https://youtu.be/eNQ8F72Olh0>, відвідано: 17.05.2020.

Фільм:

1. Чорний кукулукскланівець / Реж. Спайк Лі. – Оссінг (штат Нью-Йорк): Blumhouse Productions, Monkeypaw Productions, QC Entertainment, 2017. – 135 хв.

Література:

Монографії:

1. *Ассман А.* Длинная тень прошлого: Мемориальная культура и историческая политика. – Москва: Новое литературное обозрение, 2014. – 324 с.
2. *Дильтей В.* Построение исторического мира в науках о духе // Дильтей В. Собрание сочинений: в 6 т. – Т. 3. – Москва: Три квадрата, 2004. – С. 239 – 251.

3. *Ле Гофф Ж.* История и память. – Москва: Российская политическая энциклопедия, 2013. – 303 с.
4. *Нора П.* Франция-Память. – Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета, 1999. – 328 с.
5. *Рикер П.* Память, история, забвение. – Москва: Издательство гуманитарной литературы, 2004. – С. 533 – 546.
6. *Bercovitch S.* Remembering civil war // *Bercovitch S* (Ed.). The Cambridge History of American Literature. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – P. 421 – 453.
7. *Berkin C.* Making America. / *C. Berkin, C. Miller, R. Chenry, J. Gorml* / – New York: Houghton Mifflin Company, 1998. – 547 p.
8. *Fleche A. M.* The Civil War in the Americas // *Sheehan-Dean A* (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – P. 319 – 314.
9. *Jewell K. R.* Introduction: The New South and the New Deal. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – 17 p.
10. *Harrold S.* The Antebellum War over Slavery // *Sheehan-Dean A* (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – P. 3 – 23.
11. *Loewen J.* Lies Across America. What Our Historic Sites Get Wrong. – New York: The New York Press, 1999. – 471 p.
12. *Loewen J.* Lies My Teacher Told Me: Everything Your American History Textbook Got Wrong. – New York: The New Press, 1995. – 383 p.
13. *Schoen B.* The Civil War in Europe // *Sheehan-Dean A* (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – P. 342 – 365.

14. *Warren C. A.* The Civil War in Film // *Sheehan-Dean A* (Ed.). The Cambridge History of the American Civil War. Volume 2: Affairs of the State. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – P. 460 – 480.
15. *Wick K.* US History. – Boston: Free Software Foundation, 2002. – 158 p.
16. *Winter J.* Remembering War. Great War between Historical Memory and History in the Twentieth Century. – New Haven & London: Yale University Press, 2006. – 340 p.
17. *Woodward V.* The Burden of Southern History. - Baton Rouge: Louisiana State University Press, 2008. – 304 p.

Статті:

1. *Бетлій О.* Історик на позовах із простором, або чи можлива синхронізована історія // УГО. – 2012. – Вип. 16 – 17. – С. 132 – 151.
2. *Нора П.* Всемирное торжество памяти // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2 – 3 (40 – 41). – С. 48 – 59.
3. *Тернер Ф. Д.* Значення фронтиру для американської історії // Україна модерна. – 2011. – № 18. – С. 11 – 46.
4. *Crofts D. W.* Ending Slavery and Limiting Democracy: Sidney George Fisher and the American Civil War // The Pennsylvania Magazine of History and Biography. – 2020. – Vol. 144, № 1. – P. 29 – 60.
5. *Ohls G. J.* Fort Fisher: Amphibious Victory in the American Civil War // Naval War College Review. – 2006. - Vol. 59, № 4. – P. 81 – 99.
6. *Russell W. H.* Recollections of the Civil war // The North American Review. – 1898. – Vol. 166, № 495. – P. 234 – 249.

Електронні ресурси:

1. Civil War Photos // National archives. – 2019. – March 27 / Електронний ресурс: <https://www.archives.gov/research/military/civil-war/photos>, відвідано: 17.05.2020.
2. Duggan P. Sins of the Fathers. The Confederacy was built on slavery. How can so many Southern whites still believe otherwise? // The Washington Post Magazine. – 2018. – November 28 / Електронний ресурс: <https://www.washingtonpost.com/news/magazine/wp/2018/11/28/feature/the-confederacy-was-built-on-slavery-how-can-so-many-southern-whites-still-believe-otherwise/> відвідано 20.05.2020.
3. File: Lincoln and Johnsond // Wikipedia. – 2008. – June 6 / Електронний ресурс: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Lincoln_and_Johnsond.jpg, відвідано: 15.05.2020.
4. The Red Badge of Courage // Wikipedia. – 2020. – May 10 / Електронний ресурс: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Red_Badge_of_Courage, відвідано: 17.05.2020.

Додатки.

Додаток 1.

Time Zone War – Couldn't Hear You From the Future // Know your meme. –

2019. – October 18 / Електронний ресурс:

<https://knowyourmeme.com/photos/1609842-time-zone-war> відвідано 15.05.2020.

Додаток 2.

United States Civil war 1861 Cartoon Monday! Meme // Meme. – 2017. – August 29 / Електронний ресурс: <https://me.me/i/united-states-civil-war-1861-cartoon-monday-18476559>, відвідано 20.05.2020.

Додаток 3.

Опитування.

Провела і переклала на українську мову Шокур Діана.

Основні питання.

1. Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?
2. Чи важливі пам'ятники?
3. Яку альтернативу ви би запропонували для пам'ятників Конфедерації і репрезентації історичної пам'яті на Півдні?

Опитування проведені усно:

1. Кріс. Вік: 24 роки, стать: чоловіча.

Респондент з Колумбії, Південна Кароліна.

Транскрибування опитування:

- Вітаю. Мене звати Шокур Діана і я проводжу дослідження про сприйняття меморіалів Громадянської війни. Опитування зосереджено на сучасному конструюванні історичної пам'яті щодо пам'ятників Конфедерації. Перше питання: Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?
- Я можу розпочинати?
- Так.
- Добре, треба сказати, що громадянська війна це той предмет, в якому я не дуже добре розбираюся, проте, як на мене, я маю доволі унікальне бачення цієї події. Кожен штат в Сполучених штатах має своє уявлення про війну і створює особливий дискурс в науці щодо

цієї історичної події. Залежно від того, в якому штаті ви опинитися, ви можете почути зовсім різні акценти в науці. Штат, з якого я родом, послідовно має найгіршу систему освіти в країні, що впливає і на якість історичного знання. Те що вважається головним в курсі історії про громадянську війну різниться в кожному штаті. Отже, причиною того, чому я хотів вам відповісти і взяти участь у опитуванні є те, що на відміну від північних штатів, на відміну від, наприклад, Нью Джерсі, Ньюїнгланд, Північного Сходу, які мають кращу освіту, Південна Кароліна є прикладом дещо видозміненої історії про громадянську війну, можна сказати ми має зовсім іншу інтерпретацію, особливо зважаючи на те, як тут більшістю сприймаються пам'ятники Конфедерації. На початку XX століття, у 1920-х роках, група, яка називається Дочки Конфедерації побудувала дуже багато пам'ятників саме на Півдні. Саме з погляду на дії цієї групи можна побачити наратив Конфедерації, ідею Програної справи і так далі. Це модерна і доволі недавня група, що сприяла побудові історичної пам'яті про Південь. В моєму штаті вони відповідальні за побудову більшості пам'ятників, присвячених історії Конфедерації. Також наратив, що було створено під час їх існування, вивчався у нашому штаті і в школах, як дійсна історія про громадянську війну і Південь загалом. Якщо ви будете говорити про історичну пам'ять з представниками Нової Англії, наприклад, з Массачусетсу чи Нью-Йорку, вони називають громадянську війну «громадянською війною», проте на Півдні, особливо в Південній Кароліні, і якщо людина живе в сільській місцевості, в аграрному куточку, громадянську війну можуть називати «війною північної агресії». Для таких людей це взагалі зовсім інший наратив. В моєму штаті ми вивчали громадянську війну дещо навіть більше саме з цієї перспективи. Я виріс з наративом про те, що ми були атаковані, було вторгнення Півночі, і ми вчили про те, що ця агресія була

направлена проти південців, щоб ми не могли жити життям, якого ми хотіли. І наратив говорив про те, що ми були атаковані через те, що Північ не сприймала наш стиль життя, наші цінності і взагалі наш вектор життя. Вони хотіли наші землі і наші успіхи, хотіли, щоб це стало частиною їх країни. І зрозуміло, що цей наратив не розповідає про те, що дійсно трапилося, проте він дуже вплинув на розуміння історії, на ставлення до пам'ятників людей, які в очах південців не були рабовласниками, в першу чергу, бо вони були певними героями історії. І, я думаю, що в моєму штаті, як і, взагалі, на Півдні, ще доволі багато людей вірять в цю змінену історію і історична пам'ять, як ви кажете, вона якраз будується на цій суміші наративу і широкого розповсюдження монументів предкам, а отже, представниками Конфедерації. Отже на півдні США ми маємо цю ідею про Втрачену справу, що є, по суті, вірою в те, що одного дня Південь зможе знову отримати свою... ніби солідарність, і захистити себе від Півночі. Майже як уявлення про наступну громадянську війну, чи щось в такому дусі.

- Це дуже цікаво.
- Так!
- Продовжуйте.
- Ну, взагалі, меморіали конфедерації, насправді, були побудовані щоб створити і укріпити південний наратив. Ідею, що Південь був місцем дуже багатих людей, аристократів, шляхетності. Ви знаєте, ми мали всіх цих великих людей, яких ми дійсно мали, проте це створює неправильне уявлення, дає людям ідею звеличення, певного поклоніння, які насправді не мали такого значення і цінності для країни. І це... не хочеться говорити, що це все неправда, фейк, бо це було реальним, проте це в більшості лише конфедеративна пропаганда. Тому що, це створює почуття для людини, в якому вона відчуває себе так погано, бо люди втратили свій стиль життя і це для

них певний сором. В політиці певного пам'ятання це створює саме таку дивовижну асоціацію з монументами Конфедерації в моєму штаті, бо люди вчать саме цю гіркість втрати самостійного розвитку Півдня.

- Тобто для вас формування історичної пам'яті більше асоціюється з політичним, ніж з історичним контекстом?
- Для мене, як, я думаю, і для багатьох вихідців з мого штату історична пам'ять формується на основі обох історичного і політичного контексту. Передусім для мене це здається так, через те, що історія моєї країни це важлива частина загального вивчення США, вивчення проблематики. Це частина формування наративу і історій, хоча, не зважаючи на це, я більше зацікавлений на розвиткові прогресу. Проте, громадянська війна для мене це завжди історичний феномен, так само як і політичний, безперечно. Особливо в наш час, я думаю, вона зосереджена саме в політичному мисленні, тому що зараз Південь США почувається не дуже добре. Південь розвивається дуже швидко, проте для людей, які звідси, особливо з мого штату, ціле покоління людей відчуває, що політики залишили їх позаду. Про це можна думати, я знаю це не кращий приклад, проте, беручи до уваги Україну, уявимо Росія не вторгалася на ваші території, у вас все ще є Донбас і весь цей регіон, уявіть, що вся Україна займалася б інформаційними технологіями, і якщо ви IT спеціаліст в Україні, ви дуже багата людина. І ви більше не видобуваєте вугілля, не використовуєте шахти, більшість людей на Донбасі, скоріш за все, втратили б свою роботу, тому що для цього вже не було б попиту. І цей сценарій, можна сказати, зараз відбувається в Сполучених штатах. Тому, багато людей відчувають, що їх залишили позаду, в контексті прогресу в США. І для них громадянська війна репрезентує дещо типу знамена, за яким вони ховаються і пам'ятають кращі часи. Ці часи були також простіші, не

потребували від них зусиль змінитися. І це, більшою мірою, політична уніфікація. І це погано, бо така концепція не містить в собі багато правди і вона дуже легко змінюється під впливом політичних поглядів. Також на Півночі така точка зору розглядається видозмінено, ніби якщо люди хочуть повернення часів до громадянської війни, то вони неодмінно хочуть знову тримати рабів і вони расисти, що не є правильним розумінням. Насправді ж, це простіший приклад для мешканців Півдня, які хочуть захистити колишній спосіб життя, який вони мали на цих територіях, що одночасно характеризує простіше життя, для них це дієва конструкція для захисту своєї старої економіки, бо в них немає економічного майбутнього. Проте саме така аргументація про повернення часів громадянської війни, робить їх більш вразливою мішенню для осуду і дозволяє помістити людей, що хочуть бачити розвиток Півдня в одну групу з расистами. І для мене це дуже важлива тема, бо я вважаю цей підхід несправедливим.

- Чи залишається історична пам'ять і монументи важливою частиною вашого життя? І чи здається вам, що така тенденція розглядається не тільки у вашому штаті, на Півдні, але й в Америці?
- Америка зараз це не регіон, де культ національних героїв сильний, на відміну від Півдня. Там пам'ятники історичним особам не мають такого значення, люди, хто важливий на Півночі, так це живі люди, інженери, науковці, виконавчі директора. Насправді, на Півдні це значення «предків» також розмите, ви не побачите людей, які здійснюють паломництво до статуй лідерів Конфедерації. Тобто пам'ятники не так важливі, проте тут історична пам'ять важлива, наша країна, як і багато інших, охоплена певним обуренням щодо зникнення монументів, саме через історичну пам'ять, а не, через те, що пам'ятники є дійсно стовпами, що дозволяють доторкнутися до минулого. І це обурення, певним чином, працює, не дивлячись на те,

що самі монументи, по суті, не важливі. Це атаки на пам'ятники і бажання змінити наратив, завдяки якому ці монументи були поставлені в першу чергу. Ми маємо два покоління американців з Півдня, і взагалі американців в цілому, хто виріс з цими пам'ятниками і одним наративом, що Конфедерація була великою, часи були простіші, і зараз ці монументи під атакою постмодерністів та ревізіоністів, які показують, що звичний для старших американців наратив це, в першу чергу, наратив про рабовласництво і домінацію білої людини, і, насправді, цей наратив містить обидва бачення, якщо запитаете мене, проте, як ви знаєте, таке сприйняття для багатьох залишається занадто складною структурою.

- Тобто для Півдня монументи все ж важливі?
- Ем, ні, вони, насправді, зовсім не важливі. Вони починають значити щось для людей тільки коли пам'ятники атакують. Тому що, насправді, це не монумент, який під загрозою зникнення, це атака на наратив, і це важливо для людей. І це, насправді, можна побачити взагалі по всіх штатах, монументи ніколи не були важливими. Проте, це не значить, що американці погані в скульптурі, ви знаєте українці, білоруси, росіяни всі ці нації дуже талановиті в монументалізмі, а в Сполучених штатах ця традиція ніколи не була дуже сильною.
- Ви можете погодитися, що монументи для подальших поколінь не будуть такими важливими, як реальні історичні данні, які поступово відкриваються історії?
- Я згоден.
- Яку альтернативу ви би запропонували для пам'ятників Конфедерації і репрезентації історичної пам'яті на Півдні?
- Якби мої ресурси були не обмежені, я би точно хотів бачити більше музеїв, які б надавали більш комплексний погляд на громадянську війну. Я виріс в Південній Кароліні, там, де громадянська війна

розпочалася. Колумбія, місто, з якого я родом, звісно з тих часів збільшилося і стало більш успішним, але воно певним чином ввібрало в себе цю історичну пам'ять, яка спрямована на репрезентацію того, що до громадянської війни були кращі часи. У нас все ще є люди, які певним чином захищають рабовласництво в історії, вказуючи, що у рабів було краще життя. Якщо узагальнювати, то дещо з цього правда, але якщо зосередитися на індивідуальному рівні, ще немає такого просунутого наративу, який буде включати всі бракуючі деталі, тому я би хотів бачити більше закладів, які б фокусувалися на цьому питанні, показували громадянську війну з різних сторін і таким чином впроваджували у суспільство свіжий погляд, кращу версію історичної пам'яті. Також, бажано, щоб в південних штатах освіта стала краще загалом. Я би бажав, щоб монументи продовжували існувати, проте не в публічних місцях, напевно, або хоча б не біля державних установ. Я вірю, що монументи, присвячені Конфедерації ніколи не повинні стояти біля будівлі суду чи біля відділку поліції. Я дійсно вважаю, що вони мають існувати, проте в контексті якихось історичних фондів.

- Тобто більше як історичний свідчення?
- Так. І щоб історичним постатям надавали більш всебічний аналіз, коли ти бачиш їх на п'єдесталі. Потрібна детальна інформація, чому цей монумент стоїть в певному виокремленому місці. Я думаю, завжди повинен бути цей аргумент, чому пам'ятник стоїть в публічній зоні, це не повинна бути відповідь «тому що це історія», потрібно набагато більше. Так само, недостатньо аргументів, щоб позбутися них, «вони репрезентують рабовласництво», «вони репрезентують південні цінності», бо вони також важливі для різних сімей в міській общині. Тобто, ці аргументи можуть бути і позитивними і негативними і кожному місту на Півдні потрібно

пройти цю процедуру пояснення, чому монумент повинен залишатися на своєму місці, показати, що він значить для місцевих, як він буде детально розповідати про контекст можливим туристам міста. Не повинно бути нерозуміння. І тому краща освіта допоможе південним штатам пояснити свою точку зору щодо їхніх монументів і, так само, бачити свій наратив в більш, я би сказав, науковому контексті. Це допоможе, це дійсно допоможе нашій, так скажімо історичній пам'яті, бо вона буде побудована на реальних фактах і матиме репрезентацію у вигляді тих монументів, які дійсно хочеться відвідувати і досліджувати.

Час розмови: 20 хвилин.

2. Вілліам. Вік: 25 років, стать: чоловіча.

Респондент з Саммервіллу, штат Південна Кароліна.

Транскрибування опитування:

- Вітаю. Мене звати Шокур Діана і я проводжу дослідження про сприйняття меморіалів Громадянської війни. Опитування зосереджено на сучасному конструюванні історичної пам'яті щодо пам'ятників Конфедерації. Перше питання: Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?
- Привіт. Я не історик, а скоріш економіст, але це дуже цікаве запитання і громадянська війна на Півдні досі залишається певною визначальною рисою всього пам'ятання і розуміння. Доволі поширений факт, що громадянська війна була найкривавішою війною в історії Сполучених штатів, і це, безперечно, правда. Цей факт часто змушує повернутися до роздумів про ці події. Південна

Кароліна має особливу роль в подіях минулого, тому, думаю, ми один з штатів з найбільшою кількістю монументів, присвячених саме Конфедерації. Отже, статуї, як на мене, впливають на те, як будується наша історична пам'ять, як ми сприймаємо героїв минулого. Громадянська війна все ще є тернистим питанням і, здається, стає все більш колючим, особливо, якщо ви розглядаєте історичну пам'ять, монументи. Національне обговорення нерівності доходів і те, як це виражається за расовими ознаками, поглибилося в останні роки і, отже, постали важкі питання щодо коріння нерівності у багатьох сферах, а не лише в фінансовій сфері. Визначні американські мислителі простежили нерівність назад до рабства в Америці. Конфедерація, в свою чергу, хотіла побудувати свою економіку навколо рабства, дискримінації. Тому пам'ятники стають такою важливою сферою у сьогоденній політиці, бо вони репрезентують початок такої нерівності. І ці данні вони непокоять багато південців, які вивчають дисбаланс прибутку, який залежить від расової приналежності людини, бо це показує, що ми дійсно так і не побороти ту руйнуючу силу гріха рабства, не винайшли дійсно працюючу формулу примирення. Монументи часто адресують до рабства, на що зараз акцентує увагу суспільство, переважно не південці, а люди з Америки. І, я, чесно, погоджуюся з таким баченням. Невдача минулих поколінь Півдня залишається в тому, що вони не можуть побачити ці символи. Одночасно зникнення деяких пам'ятників стає проблемою для самоідентифікації.

- Чи важливі монументи?
- Певним чином. Мої батьки, наприклад, обурюються тому, що монументи зникають, і це мене непокоїть. Проте для мене вони грають роль у житті, коли навколо них починається дискусія. Американці не сприймають расу як причину нерівності, але приймають історичні події, громадянську війну, період

економічного занепаду і розвитку, як механізми економічного сортування. Якщо дух рабства все-таки впливає на економічне упорядкування, то американська концепція теперішнього «я» все ще певною мірою визначається рабством минулого. Люди можуть отримати більше інформації про це, звернувши увагу, кому з Конфедерації і в якому місті стоїть пам'ятник. Проте, якщо ці монументи дійсно визивають огиду і нерозуміння з боку північніших штатів, то я думаю, вони втрачають свою важливість. Це заперечення впливу минулого на сьогодення знаходить своє вираження на багатьох аренах, особливо в політиці.

- Яку альтернативу ви бачите в вирішенні конфлікту навколо пам'ятників у вашому штаті і на Півдні?
- Історія ніби передається через ці статуї, коли ти зростаєш у місті ти питаєш у своїх батьків про людей на монументах, будуєш своє уявлення про минуле, яке одного разу було живе на тому місті, де ти зараз стоїш. Я думаю, що не всі монументи можна виправдати, сказати, що ці монументи не прославляють цінності історичного Півдня, цінності рабства. Такі монументи треба дуже обережно перенести в музеї, щоб не образити покоління, які мають міцний зв'язок з такими репрезентаціями історії. Як на мене, для того щоб монументи стали більш зрозумілими всім громадянам США, Південь повинен подбати про те, що біля них буде знаходитися інформація про те, чому вони знаходяться в парку чи на головній вулиці, розповісти про тих людей, які зображені і сказати, хто був ініціатором установа таких пам'ятників. В цілому, так... Дуже важко сказати, знаєте.

Час розмови: 7 хвилин.

3. Джеймс. Вік: 47 років, стать: чоловіча.

Респондент з Колумбії, штат Південна Кароліна.

Транскрибування опитування:

- Вітаю. Мене звати Шокур Діана і я проводжу дослідження про сприйняття меморіалів Громадянської війни. Опитування зосереджено на сучасному конструюванні історичної пам'яті щодо пам'ятників Конфедерації. Перше питання: Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?
- Громадянська війна, знаєте, досі присутня у житті південних штатів і тому, без сумніву, пам'ятники впливають на наше сприйняття історичної пам'яті. Особливо останнім часом, можна сказати, останніх п'ять років увага до пам'ятників помітно збільшилася, хоча я помічаю це протягом десяти років, те як змінюється ідея про те, як ми пам'ятаємо громадянську війну в США. І загальні знання, які нам доступні про цю війну, вони також зазнають вагомих змін.
- Чи можете ви сказати, що історія Конфедерації і репрезентація її лідерів на монументах сприймається інакше, ніж в часи, коли у вас сформувалося уявлення про громадянську війну?
- Так... Це, звісно, лише мій погляд, проте, так. Все, що має слово «конфедерація» сьогодні отримує дуже контрверсійний характер. І я, насправді, боюся що це ставлення негативно вплине на наші музеї, наші поля бою. Я великий прихильник того, щоб намагатися захистити ці історичні місця, захистити ті території, де історично проходили бої. Конфліктність, з якою ми стикаємося сьогодні дійсно може пошкодити будь-які намагання зберегти і охороняти такі пам'ятні місця. Тому що багато людей, якщо можна так сказати, зараз намагаються втекти від історії, вони намагаються відсторонитися і уникати розуміння тих часів, цікавих історичних

часів періоду громадянської війни. Можна бачити тенденцію, що все, що асоціюється з громадянською війною, автоматично починає асоціюватися з Конфедерацією, що приводить до рабства і рабовласників, тому багато людей, дослідників і просто громадян південних штатів починають боятися говорити про це і пам'ятати про це, бо вони починають боятися, що на них буде накладено ярлик расистів. І мене дуже непокоїть, що дослідження і реконструкції боїв громадянської війни в майбутньому будуть сприйматися під цим ярликом.

- Чи вважаєте ви, що монументи важливі для сучасної історичної пам'яті?
- Коротка відповідь, так. Я впевнений, що вони важливі, не тільки як особливі місця, де людина може доторкнутися до історії громадянської війни, побачити, як виглядали люди в ті часи, але й з розумінням, чому вони були поставлені, хто їх поставив і які причини вони для цього мали. Це дійсно, можна сказати, пам'ять в контексті історії, бо історію використовували і використовують щоб пояснити проблеми сьогодення.
- Один з моїх респондентів зазначив, що монументи важливі, але вони не повинні стояти біля державних чи правових інституцій. Чи погоджуєтеся ви з цим?
- Я певним чином можу погодитися, частково через те, що я уявляю, що молоді люди не хочуть бути помічені ярликом расистів, бо на іншому боці дискусії про пам'ятники, люди дуже пристрасно вказують на те, що ці монументи є символами білої вищості, білих націоналістів. Дуже важко захищати монументи, якщо тебе в цьому звинувачують, чи якщо самі монументи звинувачують в такому символізмі для прихильників вищості білої людини. І якщо у вас нема певного емоціонального зв'язку до монументів, до статуй і до того, що вони репрезентують. Я можу уявити багато молодших

людей, які вирішать, що така ціна не варта бою. Я думаю, що знесення всіх монументів разом, як цього хочуть деякі люди, буде трагічним, бо вони не хочуть дізнатися контекст, дізнатися, чому ці монументи стоять саме на своїх місцях, хто їх поставив, як до них ставляться місцеві, що вони зберігають, так скажімо, як вони допомагають пам'ятати. Багато монументів з'явилося в 20-ті роки ХХ століття і те що вони значили тоді для людей, зараз значить зовсім інше. США має довгу традицію участі в різноманітних війнах, треба пам'ятати, що американська громадянська війна була найгіршою з них всіх, очевидно. І в нас є традиція вшанування наших військових героїв, як і багато культур, які роблять те ж саме. І в цьому існує ідея, не знаю, хороша чи погана, почитати всіх солдатів, на їхньому прикладі рекламувати вступ до війська. І це бачення героїчності військової служби є і на Півдні, в історії, навіть в Конфедерації, солдати якої, по суті, боролися для того, щоб вони від'єдналися і хотіли створити свою державу. Герої Конфедерації залишаються в загальному вшануванні. Думаю, ви знайомі з генералом Робертом Е. Лі, Стоунолл Джексон, вони представляються як приклад для молодих хлопців, військових з Півдня, які в більшості білі, проте не обов'язково. І ці історичні постаті, з Конфедерації, вони залишаються для них, як приклад заохочення доблесті, більш того старші покоління впевнені, що ці постаті гідні того, щоб їх пам'ятати і брати, як модель для наслідування. Так виходить, що ці принципи походять ще з, так сказати, старої школи, і вони більш підходять для старших людей, ніж до нового покоління. Проте, я впевнений, що монументи, самі по собі, можуть бути чудовими навчальними знаряддями. Музеї повинні бути основними локаціями, де люди вчать про рабовласництво, американську громадянську війну, а монументи,

які знаходяться в публічних місцях, не тільки можуть навчити історії, вони також є дуже красивими витворами мистецтва.

- Яку альтернативу ви бачите для таких витворів мистецтва у формуванні нової історичної пам'яті?
- Думаю, монументам необхідно додати більше контексту. Існує різниця між пам'ятниками, які присвячені політичним героям Конфедерації, наприклад постаті Джефферсона Девіса, президенту чи військовим лідерам, які порушили свою клятву, яку давали США... Велика різниця між цими монументами і монументами простим солдатам Півдня, які могли бути призвані з місцевих общин для війни. Більшість з них не були рабовласниками і потрапили в конфедеративну армію, тому що проживали на Півдні. В Південній Кароліні є доволі багато пам'ятників такого типу. Є один, який мені запам'ятався, на ньому зображено два солдати розташовані обабіч. Два солдати, з права молодий чоловік в чистій уніформі з рушницею напоготові, він готовий іти на війну, з іншого боку монументу той самий чоловік в лахміттях, в які перетворилася уніформа, рушниця майже переламана навпіл в його руках і він зігнувшись від тягара поразки, повертається з війни. І цей монумент, в першу чергу, гарний інструмент для повчання, показує, що ентузіазм, який відчуваєш перед війною, насправді може швидко перетворитися на розпач, страждання і поразку. І коли я дивився на цей монумент, я не побачив, що це було зняряддям, символом репрезентації шанування історії рабства, рабовласників. Цей монумент навпаки дозволяє людям відчути і певним чином зрозуміти, про що насправді була та війна, і як відчувається будь-яка війна в цілому, як ця трагедія впливає на суспільство. І монументи, як такий, наприклад, неможливо поєднувати з іншими монументами, присвяченими Конфедерації. Не можливо відмовитися від такої історичної пам'яті, яка дійсно передає через мистецтво відчуття

людей, які боролися під час громадянської війни, які боролися проти так званої агресії Півночі. Втрата таких монументів з виправданням того, що вони також репрезентують минуле рабовласників це дійсна втрата для великої історії нашої країни. Такі монументи, вони набагато переконливіші, ніж просто зображення героїв-лідерів на конях, в намаганні прославити минуле Конфедерації і Програної справи. Бо такими словами дійсно користувалися прихильники вищості білої людини в еру Джима Кроу, еру сегрегації рас, що говорить про те, що справа була варта того, щоб за неї боротися і що люди повинні продовжувати цю боротьбу до наших днів. Ця ера, насправді, і транспортувала сучасну політику в історичну пам'ять.

- Тобто ви можете погодитися, що історична пам'ять про громадянську війну сьогодні все більше насичується питаннями політичного характеру?
- Так, схоже на це. Я бачу все частіше, що люди, які цікавляться і досліджують локальну історію південних штатів насправді хочуть використати отримані знання, щоб включити їх у свою сьогодишню політичну точку зору.

Час розмови: 16 хвилин.

Переклад письмової відповіді.

4. Емма. Вік: 21, стать: жіноча. Респондент з Чарльстона, штат Південна Кароліна.

Текст відповіді:

1. Що ви знаєте про громадянську війну і як пам'ятники впливають на ваше сприйняття історії і на сприйняття історії вашого штату?

Громадянська війна це дуже складний історичний період, який, зважаючи на велику концентрацію монументів Конфедерації в південних штатах, досі обговорюється. Не знаю, чи можна сказати, що ця війна не закінчена, але точно можна сказати, що над нею потрібно довше рефлексувати. Ваша тема цікава та дуже актуальна. Пам'ятники Конфедерації змальовують, або ще краще сказати, викликають певні спогади, але питання для суспільства - яку пам'ять ми хочемо пам'ятати? Чи можна створити ту саму пам'ять, але з іншої та, можливо, кращої точки зору? Вибрати дійсних героїв історії. Не вклонятися людям, які боролися за нерівність і расистські цінності. Я особисто вороже ставлюсь до таких пам'ятників на Півдні, хоча, тут багато людей бачить в них спадщину.

2. Чи важливі пам'ятники?

Не думаю, що пам'ятники важливі, бо суспільство не повинно будувати свою історичну пам'ять лише апелюючи на існування цих монументів. Звісно, меморіали Конфедерації стоять в авангарді цієї дискусії про громадянську війну та пам'ять, яка оживляється зараз, проте важко сперечатися з тим, що більшість монументів символізують расистські цінності і є відверто образливими. Загальне уявлення, яке я отримала від курсів історії, вже під час студентства, полягало в тому, що пам'ятники Конфедерації повинні бути вилучені; Проте, чесно, я зустрічала людей, які стверджували, що вони повинні залишатися заради збереження пам'яті, хоч і суперечливої та болючої. Я думаю, більше сучасних людей не буде проти вилучення пам'ятників Конфедерації, бо історія, як і пам'ять змінюється, а отже і вигляд міст теж має змінитися.

3. Яку альтернативу ви би запропонували для пам'ятників Конфедерації і репрезентації історичної пам'яті на Півдні?

Пам'ять дуже важлива, без сумніву, але, якщо меморіали вшановують людей, які боролися за збереження рабства, то вони повинні зникнути.

Потрібно змінити вектор отримання знання з пам'яток історії. Мені, наприклад, дуже подобаються екскурсії по будиночках по плантаціях на Півдні, така історична пам'ять зосереджується на способі життя, але екскурсія не повинна розповідати лише про постать господаря. Чи не краще було б розповісти ту саму історію, але з точки зору раба та їхнього життя? Хорошим прикладом плантації, яка намагається змінити фокус розповіді від господаря до раба, є плантація Вітні в Уоллес, Луїзіана. Я би хотіла бачити більше таких історичних місць, де люди можуть долучитися до минулого і дізнатися більше про людей, які описані в загальному наративі дуже прозоро.